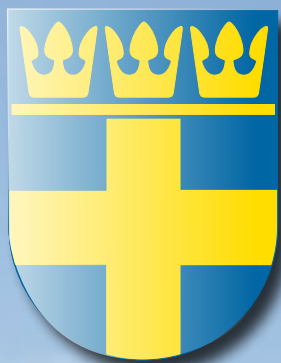

nr 4, 2018

FÖRSVARSS UTBILDAREN

Vi stöder krisberedskapen

Innehåller kurskatalogen
för vinter/vår 2019

Vi stöder krisberedskapen

Från Svenska Försvarsutbildningsförbundet

ANSVARIG UTGIVARE:
Generalsekreterare, Bengt Sandström

CHEFREDAKTÖR:
Kristoffer Bäckström
Kristoffer.Backstrom@forsvarsutbildarna.se

REDAKTÖR:
Tommy Jeppsson

REDAKTIONSEKRETERARE:
Anna Karlsson

OMSLAGSBILD:
Frivilliga gjorde skillnad under sommarens bränder.
Foto: Mats Nyström / Försvarsmakten

ADRESS:
Karlavägen 65, Stockholm

POSTADRESS:
Box 5034, 102 41 Stockholm

TELEFON:
08-587 742 00

E-POST:
forsvarsutbildaren@forsvarsutbildarna.se

HEMSIDA:
www.forsvarsutbildarna.se

ORIGINALFRAMSTÄLLNING/TRYCK:
Tryckerigruppen AB

ADRESSÄNDRINGAR:
adressandring@forsvarsutbildarna.se

Manusstopp för Försvarsutbildaren nr 5/18
är den 22 oktober 2018. Nr 5 kommer ut den
14 december 2018.

Upplaga 25 000 ex/utgivning, 5 nr under 2018.

IMPONERANDE ENGAGEMANG

SOMMAREN SOM GÅTT har för en Försvarsutbildare bjudit på goda möjligheter till engagemang inom såväl en intensiv utbildningsverksamhet som insatt i bekämpningen av de bränder som rasat i landet – sedan har sommaren i sig varit alldeles alldeles underbar.

Många är de Försvarsutbildare som engagerats i brandbekämpningen. Genom Criscom har vi bemannat MSB samt olika länsstyrelser och där varit behjälpliga med krisinformation och i att hålla en gemensam lägesbild. Det har gjorts uthålligt, dygnet runt och under veckans alla dagar.

Också mer direkt, i själva brandbekämpningen, har Försvarsutbildare deltagit och då som specialister i Hemvärnet. Det är sjukvårdare, CBRN-personal och pionjärer m fl som genom sin kompetens varit synnerligen lämpade. Därutöver har ett hundratal medlemmar stått i beredskap på hemmaplan för att kunna rycka in om en räddningsledare eller länsstyrelse avropat ytterligare stöd. I minnet finns också Fältartisternas spelning i Färila som gav möjlighet till en stunds avkoppling med sång, glädje och gemenskap för inblandad personal.

En kris särart och förlopp kräver olika motåtgärder. Vi Försvarsutbildare har många skilda kompetenser bland våra 38 olika förbund som i olika utsträckning kan komma till nytta – Miljö och hälsa, tolkar, MP-kompetens, kockar men även för ren handkraft för att nämna några. Så här när sommarens bränder är släckta återstår därför ett viktigt arbete att tillsammans med uppdragsgivarna mejsla fram rutiner och lösningar som bäst nyttjar frivilligheten och kortar leddiderna inför nästa kris – för beklagligtvis så kommer den att inträffa.

Glädjande är den goda tillströmning som vi ser till våra olika verksamheter. Intresset bland allmänheten och medlemmar för kompetensutveckling och personliga engagemang inom såväl militär som civil krishantering är växande och kan säkerligen kopplas till den säkerhetspolitiska osäkerhet vi ser i Europa och i vårt närområde. Även om nyhetsrapporteringen ofta är bristfällig så är alltjämt Krim, i strid med gällande folkrätt och säkerhetsordning, annekterat av Ryssland samtidigt som ett lågintensivt krig pågår i östra Ukraina. Tillsammans med sommarens bränder och en ökande medvetenhet om vårt samhälles sårbarhet söker sig nya medlemmar till oss Försvarsutbildare. Engagemanget kan ta sig olika ambitionsnivåer. Gemensamt är dock den folkförankring vi som frivillig försvarsorganisation står för. Det är en folkförankring som bygger på gemenskap genom olika medlemsaktiviteter och en kunskapsuppbyggnad genom de kurser vi på lokal och central nivå anordnar. Och visst finner du kunskap också i vår utmärkta tidning. Välkommen in i detta nummer av Försvarsutbildaren som vigs åt de civila uppdrag och frivilligavtal vi erhåller via MSB.

Det här numret av Försvarsutbildaren har gått i tryck direkt efter valet. Oaktat utgång kommer utfallet att påverka våra uppdragsmyndigheter, utformningen av det återuppväckta totalförsvaret och den frivilliga försvarsverksamheten. Nya kontakter kommer att tas med partiernas representanter i bl a Försvarsutskottet – inte minst för att ge frivilligheten ett ansikte och för att aktivera debattörer till våra Försvarsforum.

Tack för att du engagerar dig och välkommen in i Försvarsutbildarnas verksamhet andra halvåret 2018!

BENGT SANDSTRÖM, generalsekreterare

LÄRDOMAR FÖR FRAMTIDEN

FÖR MÅNGA MÄNNISKOR blev den svenska sommaren inte bara skön semester med varmt och soligt väder utan också en utmaning och prövning. Jag tänker på alla boende i branddrabbade områden, alla brandmän, dom frivilliga, försvarsutbildare och medlemmar i de övriga frivilligorganisationerna samt hjälp från andra länder som ställt upp för att släcka de omfattande skogsbränder som förekommit i olika delar av landet.

Bränder som under lång tid inte var under kontroll har övertydligt visat på behovet av frivilliga för att samhället ska klara en svår situation. Samtidigt som de frivilliga krafterna visat sitt värde har sommarens bränder å andra sidan avslöjat resursbrister, som exempelvis att mängden brandmän inte räckt till.

Vi försvarsutbildare kan vara stolta över de insatser som våra medlemmar gjort. Vissa har blivit inkallade via sina avtal i Hemvärnet, andra via sina civila avtal och många som "vanliga" frivilliga. Flera har avbrutit sina semestrar för att ställa upp och hjälpa till. Till detta tillkommer alla ni som var beredda att rycka ut när Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, bad oss ha beredskap för att med kort varsel hjälpa till med eftersläckning eller att hjälpa räddningstjänsten att rulla in de militärs slang som rullats ut runt om i landet.

Det visar på ett ansvarskännande som medborgare, således inte bara ett fokus på den egna personen och sina närmaste utan också omsorgen om samhället som helhet. Ni är värda svenska folkets varma tack och erkänsla!

Criscom har gjort lika uppskattade som uppmärksamade insatser i Färila och på MSB. De har påvisat förbundets värde som en förstärkningsresurs med kriskommunikatörer när de ordinarie samhällsresurserna på området behöver kvalificerad förstärkning. Betydelsen av korrekt information som ges i rätt tid och till rätta målgrupper är helt vitalt för att bevara medborgarnas tilltro till myndigheterna i kritiska och kaotiska situationer. Till detta kommer Fältartisterna som gjorde två spelningar för alla som deltog för att bekämpa bränderna i Ljusdalsområdet.

Som organisation kan vi försvarsutbildare dra många erfarenheter efter sommarens händelser. Att bra utbildning är själva plattformen för att kunna genomföra bra insatser är självklart. Men vi kan aldrig slappna av och nöja oss med att vi är bra just nu, utan vi måste hela tiden anpassa, utveckla och kvalitetssäkra våra utbildningar efter de behov som våra uppdragsgivare identifierar. Detta kräver en lyhördhet av oss eftersom det gäller att tidigt fånga upp vad olika myndigheter vill ha för att implementera detta i våra utbildningar samtidigt som vi behöver berätta för myndigheter hur vi kan stödja samhället.

Jag vill här också trycka på behovet av civila avtal. Dessa är grunden för att kunna skapa välfungerande strukturer. En väl genomtänkt och strukturerad organisation som övats behövs för att kunna göra insatser med kort varsel och med full effekt när samhället drabbas av svåra olyckor och kriser.

Samtidigt som fokus för närvarande är sommarens bränder behöver dessa ses i ett vidare perspektiv, nämligen hur vi ska bygga det nya civila försvaret. Motiverade frivilliga behövs för att skapa det civila försvar Sverige behöver vid svåra påfrestningar i fred, vid en mer omfattande kris och i en krigssituation. Eller uttryckt annorlunda; alla ni medlemmar gör skillnad och alla behövs.

KRISTOFFER BÄCKSTRÖM, kommunikationschef

GDPR

Försvarsutbildarna värnar om den personliga integriteten och vi eftersträvar en hög nivå av dataskydd. Vi hanterar personuppgifter genom medlemskap och utbildningar av olika slag. Det krävs ett personnummer för att vara medlem och för att kunna genomföra utbildningar. Vi gör bland annat nyhetsutskick via epost och har en medlemstidning som skickas till alla medlemmar.

På Mina sidor kan du själv se vilken information du lämnat till oss. Kontrollera så att dina uppgifter stämmer och är aktuella. Uppgifterna sparas så länge du är medlem, efter det sparas viss information för statistik gällande medlemskap, utbildningar och för att uppfylla lagkrav.

Vi kommer aldrig att sälja dina personuppgifter men kan komma att dela information med Försvarsmakten, MSB och andra frivilliga försvarsorganisationer om det behövs för din utbildning. Det är viktigt att du känner dig trygg i vår behandling av dina personuppgifter.

Mer information hittar du på vår hemsida,
www.forsvarsutbildarna.se/gdpr
www.forsvarsutbildarna.se/mina-sidor

Medlemsförmån

För dig som är medlem i Försvarsutbildarna erbjuder MILITÄRRABATT.se förmånliga rabatter på allt mellan kläder, kängor, taktiskt utrustning, klockor, linser, glasögon, resor och mycket mer.

Aktivera din personliga kod för att ta del av de förmånliga rabatterna genom att logga in på Mina sidor, www.forsvarsutbildarna.se/mina-sidor

ELDSJÄL MED CIVILT FOKUS

Kriskommunikation är 80 procent av krishantering, säger Birgitta Darrell. Foto: George Lunqe

ENGAGEMANGET ÄR GRUNDBULTEN i allt frivillig-
arbete. Det menar Birgitta Darrell.

Birgitta Darrell är vice förbundsordförande i
Försvarsutbildarna. Hon valdes vid riksstämman på
Falsterbo kursgård i början av juni. Hon är en erfaren
krishanterare som haft befattningar vid ett flertal
större nationella kriser. Hon har arbetat hos dåvarande
Styrelsen för psykologiskt försvar, SPF, och Krisbered-
skapsmyndigheten, KBM. Valet av henne ligger i linje
med Försvarsutbildarnas inriktning på stöd till civila
myndigheter och andra aktörer som är med och bygger
ett civilt försvar.

Du har också varit instruktör vid försvarsutbildar-
kurser?

– Det var några år sedan, under slutet av 90-talet och
början av 2000-talet. Det handlade om kurser i kris-
kommunikation. Försvarsutbildarna var bland de första
att fånga upp det här området. Jag var med eftersom jag
då jobbade på SPF som chef för myndighetens avdelning
för informationsberedskap, säger Birgitta Darrell.

CENTRAL ROLL

Nu är du tillbaka som vice förbundsordförande.

– Ja. Och det var väldigt roligt att få frågan. Jag är
hedrad. Men jag har mycket att lära och ta igen.

Vad tror du att du kommer att ha för nytta av all den
erfarenhet du har av krishantering?

– Jag vill bidra med den kompetens som jag skaffat
mig både som rådgivande konsult vid större kriser och
medarbetare på SPF och KBM.

Tsunamin 2004 tog svensk krisberedskap på sängen.
Birgitta Darrell var ansvarig för myndigheternas rela-
tioner, kommunikation med anhöriga och överlevande.
Det fanns ingen struktur för krishantering när du fick
uppdraget.

– Nej. Vi fick göra allt från scratch. Samtidigt finns det
ingen kris som är den andra lik, säger Birgitta Darrell.

MINSTA GEMENSAMMA

Du har varit med från snöövädret i Gävle 1998 via mordet
på Anna Lind 2003 till tsunamin. Finns det någon minsta

gemensamma nämnare i arbetet med krishantering?

– Kriskommunikation är 80 procent av krishanter-
ingen. Om du klarar kriskommunikationen bra har du
möjlighet att bibehålla det förtroende organisationen
eller myndigheten har. Det är helt avgörande.

Nu ger Försvarsutbildarna stöd till civila myndig-
heter. Från ditt perspektiv, som varit på myndighets-
sidan, på vilket sätt kan frivilliga försvarsorganisationer
och Försvarsutbildarna bidra på ett meningsfullt sätt?

– Mycket kan göras på ett lokalt plan i kommunerna.
Och det de frivilliga gör och erbjuder måste förstås
marknadsföras.

Det betyder att kommunerna ska veta vad frivillig-
heten kan göra. För att kommunerna ska sträcka ut
handen måste de veta vart de ska sträcka den. I Birgitta
Darrells värld har säkerhetschefen i kommunen en roll
och där finns Försvarsutbildarna med. Det ska finnas
en struktur?

– Ja. Förut var det ovant. I Gävle 1998 såg vi en
vändning som innebar att frivilliga, både enskilda och
organisationer behövdes och erbjöd hjälp. Efter den
händelsen byggde vi upp krishantering på ett sätt där
vi skapade en struktur för myndigheter att ta tillvara
frivilliga. Nu bör kommunerna veta vilket stöd som finns.

KRISKOMMUNIKATION

Criscom som har avtal med flera länsstyrelser och
myndigheter, ligger dig varmt om hjärtat?

– Criscom gör mycket bra saker, allt det arbete de gör
som exempelvis aktörer i både små och stora övningar
är beundransvärt.

Ett beprövat styrmedel för att få igång verksamhet
är pengar, finns det andra?

– Insikten om vikten av allt det Försvarsutbildarna
gör är viktigt. Engagemanget är grundbulten i all fri-
villigverksamhet och att man är med i ett sammanhang.

Då måste det finnas en mottagare.

– Det krävs att man är välkommen, säger Birgitta
Darrell.

TEXT: PER LUNQE

Nya samarbeten med Patriot

SVERIGES KÖP AV amerikanska Patriotrobotar öppnar för nya svenska militära samarbeten med Nato-länder som Tyskland och Polen. Det skriver Europaportalen.

Patriotrobotarna kan nå över tio mil och är tänkta att försvara Sverige mot främmande attackrobotar, kryssningsmissiler och ballistiska missiler. Köpet beräknas kosta över 10 miljarder kronor, kanske uppåt 12 miljarder.

Joakim Lewin, planeringschef för arméprojekt på Försvarets materielverk uppger för Europaportalen att underhållet

kommer att kosta i storleksordning 300 miljoner kronor per år.

Enligt Joakim Lewin finns det stora fördelar med samverkan mellan systemet, vilket sannolikt också kan ha haft betydelse för inköpet.

– Sverige kan exempelvis rent tekniskt koppla upp sig mot andra Patriot-länder och dela information om läget i luften och få betydligt mer sensordata (information från spanings- och radarsystem) än vad man har i dag, säger Joakim Lewin.

Det amerikanska luftvärnssystemet Patriot. Foto: Astrid Amtén / Försvarsmakten

Slutsatser från militära insatschefer

FÖRSVARSMAKTENS STÖD till brandbekämpningen i Hälsingland var omfattande. På plats i Färila drogs slutsatser av Görgen Karlehav och Roberto Gonzalo från Militärregion Mitt som båda agerat som militära insatschefer (MIC) vid branden i Hälsingland.

– Till exempel så är vi mycket tryggare i vårt agerande nu jämfört med vid skogsbranden i Västmanland 2014, säger Roberto Gonzalo, på Försvarsmaktens webbplats.

I skolan i Färila har räddningsinsatsen sin stabsplats. Inne i, vad som förefaller vara en slöjdsal, sitter den militära delen av staben. Härifrån leds det militära stödet till räddningsledaren. Görgen Karlehav lämnar över de sista detaljerna till Roberto Gonzalo innan det är dags åka hemåt:

– Jag kör söderut med mest positiva känslor i kroppen. Jag kan konstatera att vårt sätt att tänka fungerar väl också vad gäller en skogsbrand. Nyckelord är, precis som vid de flesta militära operationer, rörlighet, verkan och uthållighet, säger Görgen Karlehav.

Han lyfter också fram det militära stabsarbetet och sättet att tänka i olika tidsperspektiv:

– Det är faktiskt helt överlägset många andra organisationers.

Samtidigt konstaterar både Görgen Karlehav och Roberto Gonzales att det finns en hel del att utveckla.

– Vi tvingas uppfinna för många hjul – det behövs ett fast krishanteringssystem i Sverige, säger Görgen Karlehav.

Försvarsmakten förstärkte med personal och materiel under sommarens bränder. Foto: Mats Nyström / Försvarsmakten

Roland Ekenberg får avlösning

Stefan Sandborg som brigadchef, nu rikshemvärnschef. Foto: Lukas Norrsell / Försvarsmakten

ÖVERSTE Stefan Sandborg har utsetts till ny rikshemvärnschef och befordras därmed till generalmajor. Han efterträder Roland Ekenberg som haft befattningen i tretton år.

Stefan Sandborg tillträdde den 1 september. Det skriver Försvarsmakten på sin webbplats.

Vem är Stefan Sandborg?

– Jag är 48 år, ursprungligen från Linköping, men bor nu i Järfälla utanför Stockholm. Jag är gift med Caroline och har en dotter som är 15 år och en son som är 11 år. Jag började min militära bana på Livgrenadjärregementet i Linköping fram tills det lades ner. Därefter har jag jobbat bland annat på Livgardet, Högkvarteret, på P4 som brigadchef och sedan årsskiftet på Rikshemvärnsavdelningen där jag trivs väldigt bra.

Vad ser du fram emot?

– Först och främst vill jag säga att jag är stolt och glad över att jag har fått den här befattningen. Jag ser fram emot att fortsätta den utveck-

ling av Hemvärnet som Roland Ekenberg har drivit under sin tid som rikshemvärnschef.

Vad ser du som den största utmaningen?

– Högsta prioritet är definitivt personalförsörjningen – att rekrytera och bibehålla personal över hela riket.

Har du något att säga om den avgående chefen?

– Min företrädare har gjort ett suveränt arbete, han är en otrolig förebild och inspirationskälla för mig i min nya roll.

Roland Ekenberg, hur vill du sammanfatta din tid som rikshemvärnschef?

– Det har varit en fantastisk tid och Hemvärnet har reformerats ordentligt. Hemvärnet har nu en förbandsstruktur, medelåldern har sjunkit från 60 till 40 år, vi har ny utrustning, i princip full personalluppfyllnad och utgör nu hälften av Försvarsmaktens krigsförband.

Har du några råd eller kloka ord till din efterträdare?

– Nja, jag ska istället gratulera till ett skojigt jobb. Han kommer att få umgås med kunniga och engagerade människor. Eftersom han redan nu är på Rikshemvärnsavdelningen får han en överlämningsperiod som är få förunnat.

Vad ska Roland Ekenberg göra nu?

– Jag går i pension. Jag har ju haft ett jobb som pågår även under veckosluten så jag har en stor tidsskuld hemmavid och visst fastighetsunderhåll att göra. Jag har också många fritidsintressen och en bok att skriva.

Roland Ekenberg går i pension som rikshemvärnschef. Foto: Annika Gustafsson / Försvarsmakten

En lyckad bombfällning

OEXPLODERAD ammunition och svårframkomlig terräng gjorde branden på Älvdalens skjutfält så svårhanterlig att konventionella släckningsmetoder inte varit tillräckliga. Därför fälldes en bomb från en Jas 39 Gripen för att försöka hindra att branden spred sig.

Räddningsledaren Johan Szymanski berättar på Försvarmaktens hemsida:

Nedslagsplatsen inspekteras efter bombfällningen.
Foto: Mats Nyström / Försvarmakten

– Syret från branden kan tas bort med hjälp av en bomb och i det här fallet var det möjligt att prova då branden är på ett skjutfält. Vår preliminära bedömning var att det här har en god verkan och kan ses som ett av verktygen i verktygs-lådan framöver.

Försvarmaktens insatschef Urban Molin:

– Detta var ett försök att lösa ett unikt problem i ett svårtillgängligt område.

Handbok för att möta informationspåverkan

MSB ARBETAR tillsammans med forskare vid Lunds universitet med att ta fram en handbok för att möta informationspåverkan. Handboken riktar sig främst till kommunikatörer i offentlig sektor, och en första utgåva presenterades under MSB:s frukostseminarium i Almedalen. Det skriver MSB på sin webbplats.

Handboken vill bidra till att kommunikatörer vid bevakningsansvariga myndigheter, länsstyrelser och andra aktörer i offentlig förvaltning självständigt ska kunna öka sin medvetenhet om, identifiera samt möta informationspåverkan som riktas mot den egna verksamheten.

I början av 2017, i samband med att MSB inledde ett arbete med att stödja skyddet av valet 2018, togs initiativ till ett samarbete med forskare vid Institutionen för strategisk kommunikation vid Lunds universitet för att sammanställa aktuell forskning rörande hur en organisation effektivt kan möta informationspåverkan. Sammanställningen resulterade i en forskningsrapport som sedan har legat till grund för en handbok i att möta informationspåverkan.

Målsättningen är att forskningsresultaten och handboken

ska stärka aktörernas medvetenhet, kunskap och förmåga genom att på ett lättillgängligt, visuellt och praktiskt sätt presentera kunskap och metoder om hur informationspåverkan kan identifieras och mötas.

Handboken består av tre huvudsakliga delar och utgår från kommunikatörens roll och perspektiv:

- **Sårbarheter:** Vad är informationspåverkan, hur används sårbarheter för att påverka samt hur vet jag när och om min organisation är utsatt?
- **Identifiera:** Vad är syftet med informationspåverkan, vilka är de huvudsakliga teknikerna som används och hur hänger dessa komponenter ihop?
- **Möta:** Hur arbetar jag förbyggande i min organisation, hur väljer jag rätt metod för att möta påverkan och hur tillvaratar organisationen erfarenheterna av att vara utsatt?

Slutligen så diskuteras begränsningar när det gäller att möta påverkan och tips ges på vidare läsning.

Handboken kan med tiden komma att uppdateras om omständigheterna förändras.

Samverkan krävs för att släcka bränder

DET HAR VARIT EN intensiv sommar och många har varit delaktiga i arbetet med att släcka bränderna, skriver MSB på sin webbplats.

Det har varit ett samverkans-intensivt arbete för att hantera den extrema situation som länge rådde med höga temperaturer, extrem brandrisk och många bränder i landet.

Många frivilliga har engagerat sig. Regionala och nationella instanser har jobbat hårt för att möjliggöra en effektiv hantering av händelserna. Räddningstjänsterna ute i landet har dragit det största lasset och har varit avgörande för att bekämpa stora bränder och förhindra mindre bränder från att sprida sig.

Det har varit en lång hantering med många inblandade. Utvärderingar av hanteringen av skogsbränderna kommer att ske men här berättar några som deltagit i hanteringen kort om sina upplevelser av samverkan och att arbeta för samma mål.

Kenneth Eriksson, räddningsledare dag 2 vid branden i Kårböle, Ljusdal:

Branden i Kårböle startade den 14 juli och pågick i drygt tre veckor.

– Det gick smidigt och fort från början. Jag var på fältet men fick hjälp med kontakter till MSB. Trots att det var

semestertider tog det inte lång tid innan vi fick fram förstärkningsresurser, de kom redan på natten efter att kontakten togs. Det fungerade bra att beställa mer materiel, det var inget krångel. Efter ett tag blev det lite ont om materiel eftersom det var en stor brand, så det gick såklart åt en del. Min uppfattning är att det gick smidigt med bra kontaktvägar.

Röda Korset har samordnat spontanfrivilliga och frivilligorganisationer på platser där det inte redan fanns befintlig samordning.

– Vi upplevde en bra dialog med andra aktörer, både på nationell nivå och ute "på fältet". I en kris finns det alltid meningsskiljaktigheter men de kunde lösas snabbt och pragmatiskt. Även om mycket fortfarande går att förbättra är vår upplevelse att vi kommit väldigt långt sen branden i Västmanland 2014 och särskilt tydligt är att samtliga aktörer ser vikten av frivilliga i krisberedskapen. Vi ser verkligen fram emot att fortsätta diskutera hur samverkan mellan räddningstjänster, kommuner, myndigheter och frivilligorganisationer kan bli ännu bättre, berättar Ylva Johnsson Strömberg, krisberedskapschef hos Röda Korset.

Rysk kärnvapenbärande ubåt övade i Östersjön

DEN RYSKA ATOMUBÅTEN Örnen med 24 kryssningsrobotar ombord har övat i Östersjön, enligt nyhetsbyrån Tass. Ubåten drivs av två kärnreaktorer och har tidigare drabbats av allvarliga bränder. Såvitt känt är det första gången en atomdriven ubåt med kapacitet att bära kärnvapen har övat i Östersjön. Det skriver Sveriges Television.

Enligt uppgifter från Försvarmakten passerade atomubåten "Orel" (Örnen) ut från Östersjön genom Stora Bält.

Den 155 meter långa ubåten tillhör Rysslands Norra marin med bas på Kolahalvön vid Barents hav. "Orel" skickades till Östersjön för att visas upp på marinparaden i Sankt Petersburg.

SVT Nyheter rapporterade när atomubåten seglade in i

Östersjön i mitten av juli, bara ett par dagar före toppmötet i Helsingfors mellan USA:s president Donald Trump och Rysslands president Vladimir Putin. Enligt uppgifterna då, skulle atomubåten endast delta vid marinparaden.

Såvitt det är känt är det första gången en rysk atomdriven ubåt med kryssningsrobotar som kan utrustas med kärnvapen har övat i Östersjön.

Enligt FOI:s bedömning medför ubåten 4 kärnstridspetsar. Resterande robotar kan sättas in med konventionella stridspetsar, enligt Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI).

Livsmedelsberedskapen behöver förbättras

FORSKNING FRÅN Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) i Uppsala visar att om Sverige ska täcka befolkningens behov i kris eller krig så behövs en ny inriktning i beredskapen. "Jordbruket är väldigt sårbart för störningar", säger Camilla Eriksson, tidigare forskare på SLU, till Uppsala Nya Tidning.

Tidigare beredskapsplaner har fokuserat på att bunkra insatsvaror som ska användas i landbruket. Nu tror man istället att det är bättre att Sverige hittar sätt att producera insatsvaror själva för att inte vara beroende av importvaror.

– Det handlar om jordbrukets möjligheter att producera i kris eller krig. Under nästa försvarsbeslutsperiod ska det beslutas om en tremånadersplan där Sverige ska kunna klara sig på egen hand i händelse av en kris, säger Camilla Eriksson efter ett seminarium under fredagen i samband med Almedalsveckan, till Uppsala Nya Tidning.

Klimatsmarta lösningar där solkraft och fossilfria bränslen kan produceras på lokal nivå ses som alternativ till att

bunkra upp med importerade varor. Samtidigt är det i samklang med det miljö- och hållbarhetsarbete som man hoppas ska ske i branschen.

– Man är beroende av ändliga resurser som är miljöförstörande, det här är en omställning som många ändå vill se i branschen.

Under kalla kriget hade Sverige förutsättningar för att klara sig i tre år på den livsmedelsberedskap man byggt upp då. Under nästa försvarsbeslutsperiod handlar det alltså om en plan på tre månader.

– Det här är ett arbete som pågått sedan 2016 och det kommer att ta många år. Nästa steg sker i den politiska processen där man får ta fram planer för hur man ska klara målen. I december släppte Försvarsberedningen en rapport där man angivit planeringsförutsättningarna, säger Camilla Eriksson.

Enligt Camilla Eriksson är det svenska landbruket mycket sårbart för störningar. I händelse av kris eller krig kommer produktionen att stanna av eller vara extremt låg.

– Jordbruket är beroende av bland annat el, diesel, växtskyddsmedel och gödsel. Detta är varor som det finns risk för att vi får i begränsad mängd vid en kris eller i krig. Förutsättningarna är också

mycket olika i tremånadersplanen beroende på när under året den måste appliceras. Förhoppningsvis har vi en tydligare planeringsanvisning efter nästa försvarsbeslut, säger Camilla Eriksson.

Jordbruket i Sverige ska säkra beredskapen, menar SLU. Foto: SLU

Ny myndighet för psykologiskt försvar

ARBETET MED ett psykologiskt försvar är av stor vikt. En särskild utredare ska därför analysera och lämna förslag om en ny myndighet som ska ha det övergripande ansvaret för att utveckla och samordna det psykologiska försvaret. Det skriver regeringen på sin webbplats.

Utredaren ska bland annat analysera och lämna förslag på

- vilka uppgifter som den nya myndigheten ska ansvara för,
- hur verksamheten ska vara utformad för att kunna utföras i fredstid, vid höjd beredskap och ytterst i krig,

- hur myndigheten ska samverka med berörda myndigheter och andra aktörer som bedöms ha eller bör ha uppgifter inom det psykologiska försvaret,
- myndighetens resursbehov,
- ledningsform för myndigheten,
- finansiering av myndigheten,
- nödvändiga författningar och författningsändringar. Uppdraget ska redovisas senast den 15 augusti 2019.

En svensk tiger tar form i en ny myndighet. Foto: Wikimedia Commons

Sjukvård i kris och krig

SOCIALSTYRELSEN ARBETAR med sjukvårdsplanering för kris och krig. Vad innebär det för ett sjukhus att ha förmåga till vård i en krigssituation?

– För att ett sjukhus ska ha förmåga att bedriva vård i händelse av krig krävs flera saker och påverkas av vilken typ av krig vi talar om. Sjukhuset behöver förenklat ha tillgång till personal och i många fall med en speciell kompetens, till exempel kirurgisk kompetens för flertalet av de i krig typiskt förekommande skadorna. Det handlar också om tillgång till materiel och läkemedel och att sjukhuset i sig fungerar, säger Johan Carlstedt som arbetar med civil beredskap på Socialstyrelsen.

Vem ska betala för förmågan?

– Vem som ska betala för förmågan är i huvudsak en kommande politisk fråga, samtidigt har landstingen sedan flera år en uppgift reglerad i lag för att kunna bedriva hälso-

och sjukvård vid höjd beredskap, säger Johan Carlstedt.

En viktig aktör för landstingen, kanske den viktigaste i fråga om ledning och samverkan i en krigssituation är länsstyrelsen, enligt Johan Carlstedt.

– Med andra ord, sjukhusen samverkar med eller mer konkret samordnas av landstingen som i sin tur samordnas av länsstyrelserna. Även Socialstyrelsen kan tilldelas en samordnande roll.

Ett avtal har tecknats mellan MSB och SKL, Sveriges kommuner och landsting, om planering för civilt försvar, både avseende kommuner och landsting.

– De här avtalen medger inte att staten ersätter alla de åtgärder som skulle kunna genomföras, säger Johan Carlstedt.

Socialstyrelsen planerar för krigs-sjukvård. Foto: Per Lunge

FRIVILLIGA – EN NYCKELRESURS FÖR KRISBEREDSKAPEN

Försvarsutbildarna rekryterar och utbildar frivilliga för avtal hos länsstyrelser och centrala myndigheter, som en del av totalförsvaret. Det handlar om ca 330 befattningar till frivillig förstärkningsresurs Uppland, respektive Halland, CBRN-personal, hälsoskyddspersonal och kommunikatörer.

VAD BETYDER ENGAGEMANGET i de frivilliga försvarsorganisationerna för totalförsvaret?

– Det betyder oerhört mycket och är själva grunden för de frivilliga försvarsorganisationerna. Man kan komma långt med entusiasm och engagemang hos medlemmarna, men det gäller också att attrahera nya medlemmar. Därför behöver de frivilliga försvarsorganisationerna hela tiden utvecklas för att vara attraktiva så att det finns en tillväxt i organisationerna, säger Björn von Sydow, ordförande i Försvarsberedningen.

Om de frivilliga insatserna under sommarens skogsbränder, säger han:

– Uppslutningen kring att medverka mot bränderna är fantastisk. Den visar att vi, både enskilda och företag, vill bistå myndigheterna och oss själva. Detsamma kan man säga om den uppslutning som tusentals människor visade för offren vid attentatet på Drottninggatan 2017. Vi vill visa solidaritet och handla i den känslan.

På vilket sätt är de frivilliga försvarsorganisationerna resurser för civila myndigheter vid våra samhällsstörningar och för ett civilt försvar?

– Det civila försvaret är ingen enskild organisation utan det är den verksamhet som inkluderar statliga myndigheter, landsting, kommuner och det civila samhället i övrigt. Målet för det civila försvaret är att vid höjd beredskap och ytterst krig, skydda civilbefolkningen, säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna och stödja Försvarsmakten.

BREDDEN BEHÖVS

Hur kan centrala myndigheter, kommuner och landsting i högre grad förmås sträva efter samverkan med frivilligorganisationerna?

– Min erfarenhet är att samverkan ser mycket olika ut i landet. På många ställen fungerar samverkan mycket bra och på andra ställen så är de frivilliga försvarsorganisationernas verksamhet inte lika kända.

Vad bidrar frivilligheten med i totalförsvaret?

– Jag är övertygad om att i arbetet med att bygga ett modernt totalförsvaret behövs den bredd och kompetens som finns inom de frivilliga försvarsorganisationerna för att nå de mål som kommuner, landsting och myndigheter har rörande civilt försvar och totalförsvaret, avslutar Björn von Sydow.

ENGAGEMANG

Försvarsminister Peter Hultqvist menar att frivilligheten drivs av engagemang.

– Att det finns eldsjälar är en av det absolut viktigaste resurserna för alla frivilligorganisationer. Det är dessa personer som bygger grunden för all verksamhet. Samtidigt gäller det också att rekrytera nya medlemmar med en bred bas som speglar samhället, säger han.

Frivilliga försvarsorganisationer finns för myndigheter och andra aktörer inom totalförsvaret:

– I Sverige finns idag 18 frivilliga försvarsorganisationer med 400 000 aktiva som bidrar till landets civila och militära försvar. Organisationerna har olika inriktningar och kompetensområden, till exempel sjukvård, radiokommunikation och brukshundar.

Peter Hultqvist har på plats vid skogsbränderna sett att frivillighet gör skillnad.

– Jag har besökt fem olika brandplatser och på samtliga har frivilligorganisationerna deltagit med en mängd olika resurser. Det är mycket imponerande vilket stort engagemang och kunnande som frivilligorganisationerna har bidragit med. Jag vill tacka alla och envar för ert deltagande under släckningen av bränderna under sommaren, säger han.

TOTALFÖRSVARÖVNING

Hur ska frivilligheten komma med i totalförsvaret?

– Bredden är betydelsefull för totalförsvaret. Att samverkan och etablerade kanaler finns med olika myndigheter och kommuner är nödvändigt för att nå maximal nytta av deras kompetensområden.

– De frivilliga försvarsorganisationerna har en bredd som borde göra dem intressanta nu när vi fokuserar på att bygga upp ett modernt totalförsvaret. Vi har en totalförsvarsövning som ska genomföras senast 2020 med inriktning mot aktörer på central och regional nivå, inklusive relevanta privata aktörer.

Hur kan totalförsvarsövningen utnyttjas, vad kan den ge för myndigheter och frivillighet?

– Inför övningen finns det kompetenser hos de frivilliga försvarsorganisationerna som kan utnyttjas både före, under och efter övningen. Övningen kommer att vara ett sätt att se vilka åtgärder respektive aktör behöver utveckla för det fortsatta arbetet med

FRIVILLIG FÖRSTÄRKNINGSRESURS UPPLANDS LÄN

FRIVILLIG FÖRSTÄRKNINGSRESURS HALLANDS LÄN

CBRN-PERSONAL

HÄLSOSKYDDPERSONAL

KOMMUNIKATÖR

Foto (uppifrån och ner): Photographee.eu / Shutterstock.com, Mats Carlsson / Försvarsmakten, Bork / Shutterstock.com, Sven-David Sörensen / Criscom

Från vänster, uppifrån och ner:

Frivilliga krafter behövs när samhället utsätts för påfrestningar. Foto: Rickard Törnhjelm, Combat Camera, Försvarsmakten. /

– Frivilliga behövs, säger Björn von Sydow. Foto: Per Lunqe / – Frivilligheten drivs av engagemang, säger Peter Hultqvist. Foto: Per Lunqe

att nå ett modernt totalförsvar, säger försvarsministern.

TA VARA PÅ KRAFTEN

Frivilliga vid kriser?

– Vid varje större händelse visar människor en stor vilja att rycka in och hjälpa till. Den spontana drivkraften hos många människor är avgörande för hela samhällets förmåga att hantera svåra situationer, säger Dan Eliasson, generaldirektör för MSB och fortsätter:

– Samhället har haft stor hjälp av frivilligorganisationer under skogsbränderna. MSB fick snabbt förstärkning av kompetenta och drivna kriskommunikatörer till Krisinformation.se tack vare avtal med Försvarsutbildarnas förbund Criscom. Det stödet var helt avgörande för MSB:s förmåga att snabbt kunna möta trycket från medier och allmänheten.

Frivilligheten och framtiden, hur ser du på den?

– Organisationerna har själva ett stort ansvar för sitt utvecklingsarbete, men MSB arbetar tillsammans med de frivilliga försvarsorganisationerna för att nå gemensamma mål. MSB stödjer och samverkar. Ett exempel som inspirerar är Röda Korsets satsning på att utbilda 20 000 volontärer för den svenska krisberedskapen, säger Dan Eliasson.

GRIPBAR RESURS

Hur kan samverkan ske enligt din mening?

– MSB marknadsför frivilligorganisationerna som en betydande och gripbar förstärkningsresurs för kommuner, landsting eller regioner, länsstyrelser och

myndigheter. I arbetet med att skapa en krigsorganisation och att krigsplacera personal kommer behovet av förstärkt bemanning att bli tydligare för många aktörer.

Din syn på krigsplaceringar?

– I MSB:s vägledning för myndigheternas krigsplacering lyfter vi fram frivilliga försvarsorganisationer i ett särskilt avsnitt som både betonar vikten av dem och praktiskt förklarar hur de kan användas. Det finns system, avtal, försäkringar, de är utbildade, tränade och har hög beredskap för att ingripa snabbt där det behövs, säger Dan Eliasson.

Vi frågar också Pernilla Hultén som jobbar på MSB med civil beredskap och frivilligorganisationer.

I din roll på MSB, vilka kontakter har du med Försvarsutbildarna?

– Jag har en mycket bred roll. Dels finansiering, dels stöd och utveckling av såväl MSB:s arbete som de frivilliga försvarsorganisationernas förutsättningar. Jag har en dialog med organisationerna i många former, säger Pernilla Hultén.

Vad önskar du av Försvarsutbildarna och vad får du?

– Jag önskar en engagerad organisation, som känner sin särart och sitt mervärde, och som söker bra sätt att verka i dagens samhälle och omvärld. Det får jag också.

Varför ska frivilliga försvarsorganisationer vara med när det civila försvaret byggs?

– Ni gör både samhället och individen bättre, tryggare och ökar motståndskraften, säger Pernilla Hultén.

TEXT: PER LUNQE

OM FORSMARK HAVERERAR

UPPSALA LÄN har 367 000 invånare i åtta kommuner. I länets nordöstra del ligger kärnkraftverket Forsmark. Ett haveri eller en kärnteknisk olycka i Forsmark sätter agendan för beredskapen. Vilka resurser har länsstyrelsen om Forsmark skulle haverera?

– Om Forsmark havererar så har vi tillgång till hela vår krisberedskapsorganisation. Den är uppbyggd från början för att kunna hantera en kärnteknisk olycka. Så i princip så har vi dragningsrätt på all personal, men vi har i vår organisation i dag strax över 100 placerade stabspersoner, säger länsrådet Johan von Knorring. En viktig del av länsstyrelsens beredskap är avtalen med försvarsutbildarförbunden Criscom och Upplands Krisstödsförbund.

Frivilliga inom Krisstödsförbundet som har 167 medlemmar, övar regelbundet med länsstyrelsen. Vi ger stöd vid statlig räddningstjänst, då länsstyrelsen har räddningstjänstansvaret till exempel vid en kärnkraftshändelse. Våra medlemmar upprättar och bemannar utrymningsplats enligt Polismyndighetens plan i Tierp alternativt Alunda, säger Janne Johansson som är vice ordförande i Upplands Krisstödsförbund. Vad förväntas av länsstyrelsen om ett kärnkraftshaveri skulle inträffa?

– Då träder statlig räddningstjänst i kraft. Och vi har ett utpekat ansvar att leda detta arbete, säger Johan von Knorring.

OERHÖRT VIKTIGA

Hur utnyttjar ni frivilligorganisationerna när evakuering är ett faktum?

– Vi har ett samarbete med Försvarsutbildarna genom Upplands Krisstödsförbund. Och det samarbetet är gott. De är med på våra utbildningar och övningar. De är aktiva, säger Pirjo Nordqvist, försvarsdirektör.

De är en viktig del i krisarbetet om det sker en olycka?

– Ja, oerhört, säger Pirjo Nordqvist.

Hur?

– Inträffar en olycka och det beslutas om att vi ska flytta på människor så måste vi ta emot människorna

någonstans. Och bland annat så hjälper Upplands Krisstödsförbund till med att upprätta platser dit människor kommer för registrering. Vi vill då ha kontroll så att vi får ut alla. Det är en förutsättning för att vi ska klara av vår uppgift att vi har det stödet, säger Johan von Knorring.

TOTALFÖRSVARET

Uppsala har som kärnkraftslän den kärntekniska olyckan som normerande händelse.

– Nu blir det en annan typ utav ambition. Vi kommer att titta mer på det totala samhället, totalförsvaret, säger Johan von Knorring.

Med uppbyggnaden av totalförsvaret blir det delvis nya hot och risker som länsstyrelsen jobbar med.

– Vi har fått en uppdaterad bild av läget, bland annat vilka frivilligorganisationer som vi har verksamma i länet. Det har varit ett arbete som MSB har stöttat oss med för att vi i respektive län ska få en bättre bild av vilka frivilligorganisationer som finns och vad de kan, säger Fredrik Lindgren, expert och handläggare på länsstyrelsens enhet för samhällsskydd och beredskap.

TEXT: PER LUNQE

Fredrik Lindgren (övre bilden) och Johan von Knorring (nedre bilden). Foto: Lars-Åke Fernsten

FÖRSVARSUBILDARNA STÖTTAR I HALLAND

Kärnkraftverket Ringhals. Foto: Annika Örnberg / Vattenfall

I HALLAND TAR LÄNSSTYRELSEN stöd från Försvarsutbildarna och den regionala resursgruppen. Avtal finns också med Criscom. "Vi kommer att öva evakuering runt Ringhals" säger Lennart Bengtsson, Försvarsutbildarna.

Halland är ett län med en blandad riskbild. I risk och sårbarhetsanalysen finns väderhändelser som stormar och skogsbränder. Här finns viktig infrastruktur, järnväg och vägar samt vid kusten ett av Europas mest trafikerade farvatten. Här finns kärnkraftverket Ringhals. Länet är också ett jordbrukslän där risk finns för epizootier, smittsamma djursjukdomar som kan överföras till människor.

Vilken nytta har ni av frivilliga försvarsorganisationer i er beredskap?

– Vi har samlat de frivilliga försvarsorganisationerna i vår regionala resursgrupp som vi har avtal med. Det är en organisation inom länsstyrelsen och verksamheten styrs av risk- och sårbarhetsanalysen, säger Niklas Nordgren som är beredskapsdirektör vid länsstyrelsen i Halland.

ÖVNINGAR

Har ni övningar med resursgruppen?

– Ja. De är med i våra stora övningar tre gånger om året. Och Försvarsutbildarna?

– De bidrar med kompetens, en bra resurs tillsammans med de andra frivilligorganisationerna, säger Niklas Nordgren.

Elin Göransson är beredskapshandläggare och arbetar på länsstyrelsen i Halland med utbildnings- och övningsfrågor samt i länsstyrelsens regionala råd för samhällsskydd och beredskap. Hon arbetar också med den regionala resursgruppen.

Hur är de med?

– Resursgruppen är med i våra samverkansövningar och kärnkraftsövningar när det finns en roll för dem, annars är de observatörer för att ges insyn i hur länsstyrelsen arbetar vid en allvarlig händelse. Resursgruppen har även egna övningar.

RESURSGRUPPENS UPPGIFTER

Vilken nytta har länsstyrelsen av Försvarsutbildarna?

– Försvarsutbildarna är en del av de frivilliga som ingår i resursgruppen som vi utbildar och på annat

sätt förbereder för att de ska kunna hantera allvarliga samhällsstörningar.

Vad ska de frivilliga försvarsorganisationerna göra vid en kärnteknisk olycka?

– Det kommer att genomföras övningar i höst för att klarlägga var resursgruppen gör bäst nytta utifrån deras kompetenser grundat på behoven vid en kärnteknisk olycka.

Elin Göransson menar att resursgruppen skulle kunna ta flera roller, bland annat att stödja arbetet tillsammans med andra aktörer på utrymningsplatser dit utrymda människor anländer för allt från avsökning och sanering till psykosocialt stöd, mat och vidare utslussning till andra delar av landet.

– De kan även stödja med vissa transporter, flygbilder över trafiksituationen, omhändertagande av djuren i det utrymda området, samt eventuellt stödja med att sätta upp vissa mätpunkter i områden längre bort från händelsen, säger Elin Göransson.

FRIVILLIGA FINNS

Elin Göransson får gott stöd från Försvarsutbildarna i Halland och den regionala resursgruppen.

– Vi träffar Elin regelbundet, säger Lennart Bengtsson, Försvarsutbildarna.

Länsstyrelsen vet vad som behövs. Då finns de frivilliga där.

– Vi ställer upp om det blir en skogsbrand, stormar, oljeutsläpp och vid ett reaktorhaveri i Ringhals, säger Lennart Bengtsson.

I slutet av september i år kommer en större övning som ska förbereda länsstyrelsen, kommunerna, blåljusmyndigheter och frivilliga på ett haveri.

– Vi kommer att ha med över 100 frivilliga på den övningen.

Men Lennart Bengtsson och resursgruppen tänker inte bara reaktorhaveri. Ett säkert samband är under uppbyggnad.

– Vi täcker så här långt en sträcka mellan Borås och Båstad, säger Lennart Bengtsson.

TEXT: PER LUNQE

CBRN-FÖRBUNDET – OCKSÅ ETT CIVILT BEN

CBRN-FÖRBUNDET STÅR PÅ TVÅ BEN, det ena är militär verksamhet, det andra civil. Förbundet har flera civila uppdragsgivare, bland andra Sjöfartsverket, Trafikverket och Luftfartsverket. Det är myndigheter som behöver CBRN-förbundets stöd när krisen är ett faktum, när giftiga gaser sprids.

Vi pratade med Patric som ansvarar för förbundets utbildningsutskott. Vad gör du och dina kamrater i CBRN-förbundet?

– Om vi talar om utbildning så har vi kurser både på den militära och civila sidan, säger han.

VIKTIG RESURS

Medlemmar som siktar på civila uppdrag går grundkursen och den civila fortsättningskursen. På fortsättningskursen lär de sig hur en civil stab fungerar, och hur den arbetar. I grunden har de kunskaper och förmågor att hantera en CBRNE-händelse. Vid tiden för intervjun pågår en skarp situation. Det är en brand på en soptipp.

– Tjänstemannen i beredskap på Trafikverket ringde oss och vi gick upp i aktivt läge.

Patric behövde då svar på flera frågor. Han ville först ha en helhetsbild. Vad har hänt och vad händer? Vad kan hända?

– Vi går in som en rådgivande organisation.

BRED KUNSKAP

Patric gick in i Trafikverkets stab efter återkoppling med tjänstemannen i beredskap. Stabschefen behövde i sin tur information, med tanke på förväntad vindriktning och farliga ämnen i luften skulle han i sin tur ge information till boende runtomkring soptippen.

– Vi fastställde vilken koncentration av farliga ämnen som fanns i luften, och hur de påverkar människor. Vi presenterade vår information på ett lättbegripligt sätt, säger Patric.

Det här var första gången Trafikverket tog stöd från CBRN-förbundet i ett skarpt läge. Men förbundet finns med bland organisationer som kan ge stöd.

– Vi är med på deras lista för CBRNE-händelser.

CBRN-förbundet har kunskap om händelser som rör kemikalier, biologiska agens, radioaktivt utsläpp, andra nukleära händelser samt explosiva ämnen och kan hantera dessa.

40 SPECIALISTER

Transportmyndigheterna visade 2006 intresse för Försvarsutbildarna och CBRN-förbundet. Bernt-Åke Nensén som då liksom nu är förbundssekreterare för

CBRN-förbundet, har också byggt upp verksamheten. I Ånn träffade han representanter för dessa myndigheter och de behövde stöd för att kunna hantera situationer där i första hand kemikalier sprids.

Uppdragsgivarna var och är Sjöfartsverket, Trafikverket och Luftfartsverket. Förbundet har 32 medlemmar som har avtal med dessa myndigheter. Det finns resurser inom CBRN-förbundet för att gå in som rådgivare när de här uppdragsgivarna behöver stöd inte bara när farliga kemikalier sprids utan egentligen vid alla CBRNE-händelser.

CBRN – en totalförsvarsresurs. Foto: Mats Carlsson, Försvarsmakten

– Vi har ett 40-tal specialister i en pool, säger Bernt-Åke Nensén.

Och om din specialist känner att han eller hon själv behöver stöd?

– Ingen går in ensam. Vi har ett nätverk, säger Bernt-Åke Nensén.

Sedan 2010 engageras CBRN-förbundet och dess specialister ungefär en gång om året i händelser där civila myndigheter ber om stöd.

TEXT: PER LUNQE

Livsmedelskontroll är en viktig uppgift, bl a för att hindra sjukdomsspridning. Foto: Kondor83 / Shutterstock.com

VIKTIGT MED HYGIEN

MILJÖ OCH HÄLSA är ett rikstäckande förbund inom Försvarsutbildarna.

Vice ordföranden i förbundet Hans Andersson med bas i Vikmanshyttan berättar om förbundets civila uppdrag. Ett är avtal med länsstyrelserna i Värmlands och Norrbottens län och det andra är utbildning av FRG, frivilliga resursgrupper som arbetar på uppdrag av kommunerna. Aktuellt är livsmedelssäkerhet för FRG.

För varje länsstyrelse finns ett tiotal medlemmar i Miljö och hälsa som är beredda att gå in i krisorganisationerna. Medlemmarna går in som förstärkningsresurs med sin expertis. Det kan gälla frågor om hur vattentäkter påverkas vid översvämningar. Utbildning sker fortlöpande och handlar då om miljöskydd, livsmedelshygien, och andra ämnen där länsstyrelserna kan behöva stöd.

Utbildningen kom i gång efter släckningsinsatserna vid den stora skogsbranden i Västmanland 2014. Vid den efterföljande utredningen som Livsmedelsverket genomförde konstaterades brister i livsmedelshandlingen. Det var FRG-grupperna som i fält ansvarade för den utspisning som skedde. Med Livsmedelsverkets utredning som bakgrund tog Försvarsutbildarna Miljö och hälsa fram ett utbildningsprogram för FRG-grupperna.

ÅTTA TIMMAR

Under utbildningsdagens åtta timmar får medlemmarna i FRG lära sig om följande:

- Vad är Försvarsutbildarna Miljö och hälsa?
- Livsmedelssäkerhet
- Livsmedelsdistribution
- Grundförutsättningar
- Dricksvatten
- Grundläggande mikrobiologi

Vad är det viktigaste att tänka på?

– Handhygien och att hanteringen ska vara enkel.

Engångsportioner är att föredra. Och det ska vara snabbt och säkert, säger Hans Andersson.

UNDVIK

Under utbildningsdagen pratar gruppen också om skarpa händelser och eventuella praktiska erfarenheter som deltagarna har.

Någon mat FRG:arna bör undvika att utspisa?

– Fisk och kyckling.

En kycklinggryta som också innehåller bakterier kan i värsta fall slå ut en hel grupp av brandsläckande frivilliga och brandmän. Det ska undvikas genom Miljö och Hälsas utbildning. I år har utbildningar genomförts i kommuner i Kungälv, Göteborg och norra Stockholm. I höst tillkommer två i Västerås och Skåne.

TEXT: PER LUNQE

CRISCOM STÖTTADE VID SKOGSBRÄNDERNA

Frivilliga i Criscom har genom avtal uppdrag hos länsstyrelsen i Skåne, Halland, Kronoberg och Uppsala samt med MSB och Jordbruksverket.

NÄR DETTA SKRIVS arbetar jag och flera frivilliga kriskommunikatörer från Försvarsutbildarna och Criscom hos MSB i Stockholm med anledning av skogsbränderna som härjar på ett stort antal platser i Sverige.

Förfrågan om att anmäla sig för frivilliguppdraget gick ut under onsdagen den 18:e juli och jag var först ut för att starta upp Criscoms insats och var i tjänst redan nästa dag under torsdagen. När frågan kom om att hjälpa till tvekade jag inte en sekund. Jag avbröt min semester och kastade mig på första bästa färja från Gotland, där jag har fritidshus, till fastlandet. Till vardags arbetar jag som pressansvarig på SABO, Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag.

INTENSIVT JOBB

De första arbetsuppgifterna var omvärldsbevakning och att utifrån det påbörja arbetet med underlag för frågor och svar indelat på länen, kommunerna och baserat på allmänna frågor om brand, eldningsförbud, evakuering, vattenbrist, trafik, väder, vilka telefon-

nummer som ska användas och vart frivilliga kan anmäla sig. Ganska snart, under torsdagen och fredagen, framkom att behoven av kriskommunikationshjälp var störst i Dalarna och Gävleborg.

Ett stort antal tjänstemän arbetar för högtryck tillsammans med frivilliga för att hantera det stora antalet skogsbränder, torkan och vattenbristen som råder. Criscoms frivilliga jobbar i samma lokaler som ledningen för särskilda insatser som hanterar räddningstjänstens insatser, samtidigt som de koordinerar internationella insatser och mycket annat.

ÖVNING GER FÄRDIGHET

Redan nästa dag, under fredagen, anslöt Pernilla Johansson från Göteborg. Pernilla arbetar i vanliga fall på Havs- och vattenmyndigheten som kommunikationsstrateg. Samma dag fanns även ett schema på plats för att täcka upp det behov av extra stöd som finns för en tid framåt.

Pernilla berättar att det är det här vi övar för i Criscom och att det kändes som en självklarhet att anmäla sig som frivillig. Väl på plats har vi hjälpt till med bland annat omvärldsbevakning, underlag med frågor och svar som varit till stor hjälp för de hårdast drabbade kommunerna och öppnat dörren för journalister.

MSB bedömer i nuläget att behovet av extra hjälp kommer att kvarstå ett bra tag framöver och även långt efter att de mest akuta insatserna är över.

Jag hade följt det kritiska läget med alla skogsbränder och liksom gått och stampat redan innan förfrågan om att hjälpa till gick ut. Just nu brinner det på ett stort antal platser i Sverige och prognosen ser inte så ljus ut. Det känns bra att kunna hjälpa till och att göra något och inte bara sitta vid sidan om och titta på. Visst låter det märkligt, men det är just det här vi övat inför och väntat på. Det är skrämmande att det råder torka och att det brinner okontrollerat på ett antal platser. Samtidigt gör Räddningstjänsten och frivilliga hjälteinsatser, vilket känns inspirerande och hoppfullt.

TEXT: JOSEFIN MORGE

Räddningsledaren Peter Arnevall håller presskonferens. Foto: Josefin Morge

Frivilliga behöver förstärka samhällets resurser när landet råkar ut för allvarliga påfrestningar i fred, kris och krig. Foto: Mats Nyström, Försvarsmakten

CIVILT FÖRSVAR OCH FRIVILLIGA

Det civila försvaret och frivilligheten, var står vi i dag och hur ser framtiden ut? För att få svar på dessa frågor träffade vi Tommy Åkesson, huvudsekreterare i Försvarsberedningen.

FÖRSVARBEREDNINGENS FÖRSTA delrapport Motståndskraft, inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret, pekar på nuläget och åren 2021 till 2025. Där finns ganska mycket skrivet om frivillighet.

Frivilligorganisationerna ska stärka krisberedskapen, hur?

– Det finns flera områden som Försvarsberedningen identifierat som är specifika för beredskap och krig, ett är befolkningsskyddet. Där är det tydligt att frivilligorganisationerna har viktiga roller, säger Tommy Åkesson.

NATIONELLT FÖRSVAR

Försvarsutbildarnas roll?

– Försvarsutbildarna har traditionellt varit kopplade mot det militära försvaret. Med det senaste Försvarsbeslutet med ökat fokus på det nationella försvaret finns flera uppgifter för Försvarsutbildarna.

Försvarsutbildarna har de senaste åren gjort en omorientering och har många civila uppdrag.

– De ska Försvarsutbildarna hålla fart mot. Samtidigt kommer trycket att öka för uppgifter mot det militära försvaret.

Försvarsutbildarnas civila uppdrag?

– En gren är kopplad till det civila försvaret. Jag har nämnt behovet av ledarskapsutbildning. Om vi tar befolkningsskyddet på lokal nivå så finns det ett behov, säger Tommy Åkesson.

HEMSKYDDET

Befolkningsskyddet rör alla frivilligorganisationer, där finns det kommunala hemskyddet.

– Det skriver vi om i rapporten, en organisation som ska gå ända ner till kvartersnivå. Där finns behov av utbildning.

I hemskyddsorganisation är huvudpersonen hemskyddsombudet.

– Där kommer också att finnas räddnings- och röjningsstyrkor. Utbildning med civilplikt kommer att övervägas. De kommer att behöva varmhållas.

I slutet av kalla kriget fanns i Sverige 50 000 hemskyddsombud. Generalsekreteraren i Civilförsvarsförbundet hade drivkraft och hans entusiasm spreds. Det blev fart. Hemskyddet peakade 1988.

– Ledarskap är viktigt. Det har vi sett på Hemvärnets omdaning under Roland Ekenberg, säger Tommy Åkesson.

POLITIKEN ÄR TYDLIG

Vad kan Försvarsberedningen laborera med mer än pengar, finns andra styrmedel?

– Jo. Och det är viktigt att det är åtta partier som står bakom. Politiken är tydlig med frivilligorganisationerna, betydelsen för krisberedskapen och totalförsvaret. Det finns ett politiskt intresse och inte bara genom en rationell kalkyl. Det handlar om försvarsvilja och engagemang.

– Alla har sina drivkrafter. En är att människor vill hjälpa till, vill vara med i ett sammanhang. Det är viktigt att man engagerar sig och det underlättar om detta sker lokalt, att man lätt kan träffas. Man gör det inte för pengar även om man inte vill gå back.

– I krisberedskap spelar frivilliga en roll. Men civilt försvar finns ju inte riktigt på allvar ännu varför det inte går att säga hur beroende myndigheterna eventuellt kommer att bli av frivilligheten, säger Tommy Åkesson.

TEXT: PER LUNQE

Att träffas skapar engagemang i frivilligheten, säger Tommy Åkesson. Foto: Per Lunqe

Välkommen att söka bidrag för verksamhet som tjänar till att stärka Sveriges försvar samt fredsbevarande och samhällsstödjande åtgärder.

Berättigade att söka är frivilliga försvarsorganisationer och organisationer som verkar för stöd till samhälle och individer. Ansökningar till Källvikentiftelsen kan göras under två perioder per år:

1 april – 1 september och 1 oktober – 1 mars.

För ansökningsformulär och mer information, se hemsidan.

Källvikentiftelsen • Pionjärvägen 6 • 451 34 Uddevalla • info@kallvikentiftelsen.se • www.kallvikentiftelsen.se

FÖRSVARsutbildarna MOT INSATS

GÅR FÖRSVARsutbildarna FRÅN att vara en utbildande organisation till att bli en organisation också med insatsförmåga?

Kristoffer Bäckström, kommunikationschef och chef för avdelningen kommunikation och civila uppdrag på Försvarsutbildarna, vill att frågan utreds.

– Efter sommarens bränder där många av våra medlemmar hade operativa befattningar är det nu viktigt att se hur vi kan gå vidare, säger han.

Medlemmarna som var insatta under sommaren kom främst från försvarsutbildarförbundet Criscom, deras uppgift var att hantera kris-kommunikation, något de är specialister på.

BEREDSKAP

Försvarsutbildarna har genom regionala och rikstäckande förbund avtal med länsstyrelser och myndigheter som MSB, Trafikverket och Jordbruksverket. Försvarsutbildarna bistår med resursgrupper, CBRN-personal, livsmedelsexperter från Miljö och hälsa och kriskommunikatörer från Criscom. Det innebär att medlemmar i Försvarsutbildarna finns med i länsstyrelsernas och myndigheternas krisorganisation. När krisen kommer, då finns medlemmarna där och kan gå in i krisorganisationen.

Bränder, som sommarens, vill Försvarsutbildarna ha beredskap för.

– De kan komma tillbaka. Vi får också räkna med översvämningar och snöoväder, säger Kristoffer Bäckström.

STRUKTUR

Det ska finnas en stabil struktur för medlemmar att gå in i vid en kris, menar Kristoffer Bäckström. Under bränderna skapade Criscom en insatsledning som leddes av kriskommunikatören Christoffer Fransson. Meningen är nu att det som behövs för en insats ska förberedas innan, genom utbildning och planer.

– Vi kommer att utreda hur detta ska gå till, säger Kristoffer.

Och det är inte bara regionala och rikstäckande förbund som ska vara beredda vid en kris, det ska också finnas en beredskap vid Försvarsutbildarnas kansli.

– Nästa gång någon stor kris inträffar ska vi gå in i den lite mer planerat, säger Kristoffer Bäckström.

BRÄNDERNA

Under bränderna var ett flertal medlemmar insatta. Kristoffer sände också ut frågan om stöd på uppdrag av MSB till Försvarsutbildarnas tre regionala utbildningsledare.

I Region Syd svarade Ulf Hammarlund som direkt frågade de tio förbunden i regionen: Kan medlemmarna delta i eftersläckningsarbete? Efter två dygn hade han en lista på 70 medlemmar. De var då beredda att resa till insatser och delta som frivilliga. Vid den här tidpunkten fanns inte svar på alla frågor. Men det gällde att få ut medlemmar om de skulle behövas.

– I korthet bad MSB oss att sända ut frivilliga och sedan skicka in ersättningsanspråk, säger Ulf Hammarlund.

Personella och tekniska ledningsresurser är viktiga för insatsförmågan. Foto: Pixabay

CRISCOM

Christoffer Fransson som ledde Criscoms ledningsstab under bränderna menar att det fungerade i stort sett bra. Stabsarbetet påbörjades i mitten av juli och det fortsatte sedan med bemanning av förstärkningsuppdragen i samverkan med myndigheterna löpande under en månad. Stabsmedlemmarna använde telefon och internet.

Förstärkningsfrågorna kom från MSB och Länsstyrelsen i Gävleborg, myndigheterna behövde förstärkning av kriskommunikatörer och det ordnade Christoffer Fransson och Criscom.

Hur gick det?

– Insatsen som helhet gick bra med tanke på att detta var nytt för oss. Vi har också behövt byta stabslag vilket även det har fungerat bra. Det finns dock förbättringar kring områden som logi och ersättningar som behöver lösas inför framtiden. Detta behöver fungera bättre för våra kriskommunikatörer på plats, säger Christoffer Fransson.

Några råd om Försvarsutbildarna ska bygga upp insatsförmåga?

– Förbundet bör bygga upp egen ledningsförmåga och ha en egen insatsledning. Det bör finnas mallar för avtal, en systematisering så att det blir lättare för myndigheter som behöver vårt stöd, säger Christoffer Fransson.

TEXT: PER LUNQE

REGIONALT SAMARBETE – STOCKHOLM OCH VÄSTRA GÖTALAND

PÅ REGIONAL NIVÅ krävs det samarbete för att åstadkomma effekt. Det visar läget inte minst i Stockholm och Västra Götaland.

– Criscom kan stödja oss på övningar och de kommer att bidra även vid skarpa händelser, säger Göran Dalin som jobbar på länsstyrelsens enhet för Samhällsskydd och beredskap.

Länsstyrelsen har för avsikt att utöka sitt samarbete med Criscom och vill teckna avtal så att 10 personer ska finnas med i länsstyrelsens krisledningsorganisation.

Kommunikation är hårdvara när krisen eller kriget är ett faktum.

– Vi kanske inte får in egna befattningshavare. Då måste vi ha människor som kan fylla deras plats.

OMVÄRLDSBEVAKNING

En viktig del i informationsarbetet är omvärldsbevakningen, inte minst i sociala medier. Här kollar kriskommunikatörerna vad som skrivs och sedan kan länsstyrelsen ge sin bild, komplettera eller korrigera, i intervjuer och i inlägg på medier som Facebook.

Traditionella uppgifter som pressmeddelanden sköter kriskommunikatören och han eller hon kan också sätta upp presstjänstlistor, som media får. Genom dessa vet de vem som kan svara på vad.

– Länsstyrelsen har ansvar för det som kriskommunikatören gör. Han eller hon får ett tillfälligt anställningsavtal.

Får kommunikatören befogenheter?

– Man måste följa våra policys. Och ja, man har befogenheter och en roll att fylla beroende på vilken befattning man har, säger Göran Dalin.

Övar ni?

– Ja. Senast på NISÖ 2018, en nationell informationsövning.

– Vi vill gärna ha med frivilligorganisationerna i övningarna. Då vill vi hitta de rätta formerna.

FLYKTINGKRISEN

På länsstyrelsen i Västra Götaland jobbar Leif Isberg. Han och länsstyrelsen fick upp ögonen för frivilligheten vid branden i Västmanland 2014. Bara ett år senare kom flyktingkrisen och nu stod det definitivt klart att på regional nivå behövs frivilliga försvarsorganisationer. Krigets krav är gränssättande.

– Vi jobbar med ett omvänt perspektiv. Vi dimensionerar vår krisberedskap utifrån krigsorganisationen, säger Leif Isberg.

Det innebär att länsstyrelsen genom en förstärkningsgrupp samarbetar med och har avtal med Frivilliga Radioorganisationen, Lottorna och Civilförsvarsförbundet. Avtal är på gång med Försvarsutbildarna.

– Vi vill ha specialister.

Det vill Leif Isberg och länsstyrelsen ha inte bara för den förmåga specialisterna har utan även för att få kompetenta befattningshavare som kan bistå i den dialog som länsstyrelsen har med Försvarsmakten, såväl i kris som vid höjd beredskap och i krig.

FÖRSVARSUBILDARNA SVARAR

Leif Isberg kontakter den samordningsgrupp av frivilliga som han har dragit igång tillsammans med representanter från Försvarsutbildarna, Civilförsvarsförbundet, Lottorna och FRO, vilka just nu är representerade. Gruppen startades under de kritiska månaderna 2015 och 2016 då flyktingkrisen var ett faktum.

– Vi ska jobba med länsstyrelsen och mot kommunerna, säger Claes-Åke Henricsson, Försvarsutbildarna.

Nu till hösten är avsikten att samordningsgruppen ska kunna bli en resurs som en del av totalförsvaret.

– Jag tror att frivilliga försvarsorganisationer kommer att ha en stor roll framöver inom totalförsvaret, och som ett centralt stöd vid större händelser, skogsbränder, höga vattenflöden, där extra resurser behövs för samordning, ledning m m, säger han.

TEXT: PER LUNQE

En bra ledningsorganisation med övad personal krävs vid insatser. Foto: Hanna Lönn

VÄSTERÅS PÅ FRAMKANT

NÄR VÄSTERÅS PLANERAR inför kris och krig har frivilligheten givna roller.

Västerås stad är staden som inte bara bygger krisberedskap utan även civilt försvar. I Västerås jobbar man med frivilliga resursgrupper och de är en viktig resurs. Men i stort sett alla frivilliga försvarsorganisationer som finns i staden bidrar till det civila försvaret och det är ett nygammalt koncept i Västerås.

– Vi går från krisberedskap till svåra samhällsstörningar som orsakats av en antagonist, terrorist eller främmande makt, säger Christopher Forsberg.

CRISCOM

Sjukvård är en fråga för landstinget, men det ska finnas vatten och skyddsrum. Det är kommunala frågor. Människorna i Västerås behöver mat, de kommer att behöva krisstöd och inte minst behöver de information om vad som händer.

– Vanliga sätt för kommunen att kommunicera kan vara utslagna. Då kommer exempelvis Frivilliga resursgruppen och andra frivilliga försvarsorganisationer att vara ute på torg och informera allmänheten, säger Christopher Forsberg.

Det är stora uppgifter. Har ni övat?

– Vi övar på Ledningsregementet i Enköping. Senast med Criscom under Celtic Bear där de tränade vår förmåga att hantera en presskonferens.

BRA SAMARBETE

Dessutom driver Försvarsutbildarna föreläsningarna För din säkerhet! i Västerås liksom på andra platser i landet.

– Vi har ett bra samarbete. Och det är riktigt bra kunskaper som lärs ut.

Christopher Forsberg menar att föreläsningarna bygger en solid grund som det civila försvaret ska stå på.

– Klarar den enskilde sig själv blir det mycket lättare för myndigheterna att göra vad de ska under en pressad situation, säger han.

Och i skriften Frivilliga försvarsorganisationer från MSB, säger Västerås stads säkerhetsdirektör, Mikael Lagergren:

– Genom att vi har frivilliga i vårt krisarbete kan vår personal vid en kris fokusera mer på sina uppgifter. Vi får genom de frivilliga också tillgång till särskilda specialistkompetenser, som vår ordinarie personal inte har.

Arasteh Heinemann är drivande i den försvarsutbildarförening som har verksamhet i Västerås.

– Kommunen var ute i god tid inför krisberedskapsveckan i år. De har också haft flera samverkansmöten inte bara med Försvarsutbildarna utan även med alla andra frivilliga försvarsorganisationer här, säger hon.

Det är kontakter som knyts, man lär känna varandra och det betyder att när krisen inträffar, då flyter allt så mycket bättre.

– Christopher Forsberg är tydlig med det han och kommunen vill ha, och det har vi, säger Arasteh Heinemann.

TEXT: PER LUNQE

Mikael Lagergren och Västerås stad övar under Celtic Bear. Foto: Västerås stad

STÖDJER FÖRSVARSMAKTEN

Christopher Forsberg jobbar på kommunens centrala förvaltning för trygghet och säkerhet. Där planerar han och fem kollegor vad som kan göras när höjd beredskap råder eller krig brutit ut.

– Vi förväntas då göra saker och vidta åtgärder för att inte bara värna våra kommuninvånare utan även stödjande Försvarsmakten.

Här spelar de frivilliga försvarsorganisationerna en stor roll. Försvarsmakten behöver logi, transporter och livsmedel. Då finns frivilliga försvarsorganisationer. Befolkningsskyddet ska fungera.

– Människor ska kunna leva ett drägligt liv även under svåra förhållanden som krig.

PSYOPSFÖRBUNDETS CIVILA UPPDRAG

PSYOPSFÖRBUNDET ÄR ETT rikstäckande förbund inom Försvarsutbildarna. Där finns 140 medlemmar och det var från början tänkt att vara ett rent militärt förbund.

Men Psyopsförbundet har även fått en civil inriktning. Det återspeglas i varifrån medlemmarna kommer. De jobbar inom såväl privat- som offentlig sektor. Ofta med kommunikation, marknadsföring eller andra liknande områden.

FÖRELÄSNINGAR

Mycket av förbundets verksamhet går ut på kunskaps-spridning genom föreläsningar, olika studiebesök och förbundets nyhetsbrev. Hanna Linderstål som är vice förbundsordförande vid sidan av sitt jobb på ett säkerhetsföretag, har tillsammans med Anton Lif hittills i år hållit 20 föreläsningar.

Nu är också förbundets utbildning igång. 20 informatorer utbildas i omgångar, den första i Sollentuna 5-7 oktober, nästa i Umeå och slutar i Göteborg i april nästa år.

– Målet är att vi ska ha informatorer på en nationell bas, säger Hanna Linderstål.

Informatorerna ska sedan själva hålla föreläsningar om informationspåverkan och påverkanskampanjer.

– De ska kunna berätta om hur problemet med informationspåverkan kan lösas.

MÖTA UTMANINGAR

Informatorerna kommer inte att kunna ge sådan detaljerad information som Hanna Linderstål gav vid sin föreläsning till åtta försvarsutbildarförbund som höll årsstämmor på MHS Karlberg i våras, men de ska kunna ge så mycket information att deras åhörare kan gå från föreläsningarna utrustade med insikten om vad informationspåverkan är och med verktyg för att bättre möta de utmaningar som finns i det digitala samhället.

Psyops, många tycker att det låter spännande?

– Inte så mystiskt som det verkar. Det är logiskt om man kan verktygen, säger Hanna Linderstål.

Försvarsutbildarna driver genom Psyopsförbundet sedan i år ett stort projekt om informationspåverkan på uppdrag av MSB. I projektet ingår informatörsutbildningar, föreläsningar, seminarier och film. Projektet kompletterar MSB:s egen verksamhet inom området och målgruppen är allmänheten, frivilligorganisationer,

samt förtroendevalda och tjänstemän inom kommun- och landsting. Såväl öppna, publika som ”slutna” föreläsningar och utbildningsdagar genomförs.

– De slutna är föredrag eller utbildningar som till exempel kommuner bokar och som inte är öppna för allmänheten, säger Anton Lif som leder projektet.

HAR EXPLODERAT

Förbundet har i år genomfört ett seminarium på Armémuseum med talare som statssekreterare Charlotte Svensson, Justitiedepartementet, Mikael Tofvesson chef operativa avdelningen MSB, Erik Lagersten, kommunikationsdirektör Västra Götalandsregionen och representanter från Statens medieråd, Internetstiftelsen och Lunds universitet. Även i Almedalen genomfördes ett stort webbsänt seminarium.

– Men vi försöker nå den enskilde medborgaren, kommunikatören eller ledamoten i kommunfullmäktige.

Det gör Psyopsförbundet med föreläsningar.

– Frågor om informationspåverkan har exploderat de senaste åren. Vi är certifierade och utgår från MSB arbete och forskning. Vi vill bidra med kunskap.

Under en föreläsning får åhörarna veta mer om informationspåverkan och påverkanskampanjer, lära sig identifiera olika tekniker och ges verktyg för att bidra till att skapa något som kallas medborgerlig motståndskraft. Vad är det?

– Det kommer från den sittande försvarsberedningens första delrapport, Motståndskraft och den är ett bra avstamp, vi vill ha medborgare som står emot informationspåverkan, säger Anton Lif.

Se gärna Försvarsutbildarnas video om hur du ska låta bli att sprida falsk information på sociala medier: Sök på ”Bli inte lurad” på Youtube!

TEXT: PER LUNQE

Föreläsning med Psyopsförbundet.
Foto: Psyopsförbundet

KRISBEREDSKAPSKURSEN – BEHÖVS FÖR ALLA

Gudrun Orava är en engagerad instruktör i ämnet krisberedskap. Foto: Privat

GRUNDKURS KRISBEREDSKAP är en kurs som ger kunskap om svensk krisberedskap och hur denna fungerar.

Den som har, eller är utsedd att gå mot avtal hos kommun, länsstyrelse eller central myndighet kan söka denna grundkurs. Grundkurs krisberedskap genomförs av Försvarsutbildarna. Kursen omfattar tre dagar.

Vi har pratat med Gudrun Orava som själv först gick kursen som elev 2015 och som sedan ett år tillbaka är instruktör.

FLERA MYNDIGHETER

Vad lär ni ut?

– Svensk krisberedskap, från det lokala planet, via det regionala med den beredskap som länsstyrelserna förväntas ha, till det nationella med myndigheter som MSB, säger Gudrun Orava.

Hon har haft elever från de 18 frivilliga försvarsorganisationerna. Hur gör du för att få med dig eleverna på det du lär ut?

– Jag tar upp ganska mycket av det jag själv har varit med om på olika myndigheter.

Gudrun Orava har jobbat på flera av dessa. På Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) kriskommunicerade hon under Galna kosjukan 2001, en dödlig kreatursjukdom som tros kunna spridas till människor i form av Creutzfeldt–Jakobs sjukdom. Rädslan var stor i Sverige för sjukdomen och Gudrun Orava berättar på grundkursen hur hon hanterade situationen.

FÅGELINFLUENSAN

En annan kris som eleverna får ta del av är fågelinfluensan 2009, en mycket smittsam sjukdom, oftast

med dödlig utgång, som främst drabbar fjäderfä, men även människor.

– Det blir enklare att förklara hur krisberedskapen ser ut om man tar exempel.

Hur kom det sig att du engagerade dig i krisberedskapskursen?

– Jag jobbade inom primärvården i Uppsala och beundrade Läkare utan gränser. För mig blev krisberedskapskursen ett bra sätt att göra något utifrån mitt civila arbete som kommunikatör. Jag kunde ge tillbaka något till samhället och använda min kompetens även i en frivilligorganisation, säger Gudrun Orava.

Som kommunikatör funderade hon på vad hon skulle göra och Försvarsutbildarna gav henne en bra plattform. Hon gick först med i Criscom 2015 och sedan blev det grundkursen i krisberedskap samma år. Två år senare behövde Länsstyrelsen i Uppsala kommunikatörer före, under och efter den stora försvarsmaktsövningen Aurora. Gudrun Orava jobbade där med omvärldsbevakning med fokus på sociala medier. Allt detta har hon nytta av under krisberedskapskursen.

Något nytt?

– Att bygga vidare på regeringens och försvarsberedningens satsning på totalförsvaret. Det ska in i kursen. Vi i frivilligheten spelar en stor roll där.

Hur är det med dina elever?

– De har olika förkunskaper. Det är unga och äldre, faktiskt en salig blandning. Jag måste lägga mig på rätt nivå. Men jag släpper in dom, de som kan mer säger saker som de yngre vill veta. Var och en bidrar med sitt, säger Gudrun Orava.

TEXT: PER LUNQE

För din säkerhet! i Huddinge under årets krisberedskapsvecka. Foto: Per Lunqe

FÖR DIN SÄKERHET! KLARAR KRISEN

FÖR DIN SÄKERHET! Föreläsningarna i Försvarsutbildarnas regi fortsätter och är nu inne på tredje året.

Vilken roll spelar Försvarsutbildarna för att människor i kommunerna ska bli bättre på att bli säkrare och klara sig i en kris?

Vi pratade med Bertil Garpland som ansvarar för För din säkerhet! i Göteborgs Försvarsutbildarförbund. Han är också föreläsare vid För din säkerhet!. Under och i anslutning till krisberedskapsveckan i början av sommaren genomförde han tio föreläsningar i kommuner runt om i Göteborgsregionen.

– Den roll vi spelar är att allmänheten ska få bättre förutsättningar i kriser. Vi pratar mycket om elbortfall, inget vatten, hur man klarar detta och under vintern hur man ordnar värme, säger Bertil Garpland.

FÖRSVARBEREDNINGEN

I det större sammanhang där Försvarsutbildarna genomför verksamhet, finns på det lokala planet kommuner med sina risk- och sårbarhetsanalyser, länsstyrelserna har behov, MSB har beställt För din säkerhet! av Försvarsutbildarna och Försvarsberedningen trycker starkt i sin första delrapport *Motståndskraft* på hur viktigt det är att medborgarna klarar en kris.

– Alla kommuner och myndigheter har förstås begränsade resurser. Kommunerna har åtaganden som äldreomsorg och räddningstjänst. De har inte resurser att ta hand om alla kommuninvånare som blir utan el. Här kommer vi in.

Den enskilde ska veta vad som förväntas av honom eller henne. Vad är det viktigaste ni lär ut?

– Att bygga en krislåda är en av de viktiga saker vi går igenom under en föreläsning. Hur man klarar en vecka, det blir inte bekvämt, men man klarar den. Plus att man ska hjälpa sina grannar.

Kritiska resurser är vatten och värmeanordningar för matlagning och hushållsvärme under den kalla delen av året.

FLEST KVINNOR

Vilka människor kommer och lyssnar på dig under ett föredrag?

– Det varierar, men många 40 plus och merparten är kvinnor, säger Bertil Garpland.

Bor dom i flerbildshus eller villor?

– När jag föreläste på Öckerö, bodde alla i villor eller stugor. Där är det annorlunda för många av dom har egen brunn, så vattnet är inget problem där.

Vilka mål har ni med För din säkerhet!?

– Vi har inte kvantifierat målen, men så många föreläsningar som möjligt är angeläget.

Framtiden?

– Vi fortsätter så länge MSB ger oss uppdraget, säger Bertil Garpland.

Under Krisberedskapsveckan i år genomförde Försvarsutbildarna 35 föreläsningar om För din säkerhet! Det var regionala förbund som stod för allt från första kontakt med kommunerna till planering och genomförande. Det finns en pool på 60 aktiva föreläsare som rycker in och genomför bokade föreläsningar.

TEXT: PER LUNQE

SKAKIGT I NÄROMRÅDET

Det var med tydlig frustration som Rysslands försvarsminister Sergej Shoigu i ett tal den 24 juli beklagade sig över Sveriges och Finlands försvarspolitik. Ländernas försvarssatsningar, menade ministern, var provocativa och aggressiva. Och om Sverige och Finland ansluter sig till Nato kommer Ryssland att agera.

TALET INNEHÖLL EN RAD felaktigheter, som att Nato skulle ha fått obegränsad tillgång till de båda ländernas luftrum och territorialvattnet, ett påstående som fick Sveriges försvarsminister att regera: "Det som beskrivs från den ryske försvarsministerns sida är felaktigt", konstaterade Peter Hultqvist till Sveriges Radio några dagar senare.

RYSK FRUSTRATION

Shoigus uttalanden går i linje med de politiska signaler som Ryssland sänt ut under senare år: en aggressiv retorik som underbyggs av spridandet av desinformation och felaktigheter. Men talet blottar också en irritation. De upprepade hot och aggressiva handlingar, som kärnvapenövningar, luftrumskränkningar och massiva desinformationskampanjer, vilka riktats mot de båda länderna har inte uppnått önskad effekt.

Tvärtom mot vad Ryssland hoppats på har både Sverige och Finland satsat på att stärka sina nationella försvar och fördjupa militära samarbeten med varandra, liksom med Nato och USA. Kremls skrämseltaktik har fallerat: i stället för rädsla tycks den ha inspirerat beslutsamhet och ökad försvarsvilja i Nordens enda icke-Natomedlemsländer. Det är i detta ljus som Moskvas och Shoigus frustration bör ses.

SVERIGE OCH FINLAND FÖRSTÄRKER

Hur har då Sverige och Finland ändrat sin säkerhetspolitik? Sedan Ryssland bröt den europeiska säkerhetsordningen, genomförde en militäroperation i Ukraina och illegalt annekterade Krimhalvön har länderna genomfört en rad åtgärder. Trots budgetförstärkningar har, sett till andel av BNP, de båda ländernas försvarsutgifter inte ökat. Men förändringen och förstärkningen av försvarspolitikerna är ändå påtaglig. Sverige och Finland har inlett ett bilateralt försvarssamarbete – ett samarbete som är sagt att gälla även bortom fredstid. Samarbetet innefattar samverkan avseende armé-, marin- och flygstridskrafter. Bland annat handlar det om övningar, utbildning och övervakning. Samarbetet syftar också till att skapa förutsättningar för att de båda alliansfria länderna ska kunna samverka militärt, samt kunna basera på varandras territorier.

Vidare har båda länder tecknat avtal om så kallat världlandsstöd med Nato, som underlättar förberedelser

för att kunna ta emot hjälp från Natostyrkor och ge dem förutsättningar att kunna verka inom ländernas gränser. 2016 tecknade Sverige och USA under avsiktsförklaring om bilateralt försvarssamarbete, ett samarbete som utvecklats och fördjupats under mandatperioden. Därtill undertecknade våren 2018 Sverige och Finland tillsammans med USA en trilateral avsiktsförklaring om fördjupat försvarssamarbete mellan länderna.

Alla dessa initiativ är bra för svensk och finländsk försvarsförmåga. Att Sverige och Finland i mångt och mycket går hand i hand i försvarsfrågan är vidare inte bara goda nyheter ur ett nationellt perspektiv, det bidrar också i bredare bemärkelse till att förbättra säkerheten i Östersjöregionen.

NYA INITIATIV

Sverige och Finland är dock inte ensamma om att hitta nya former för samverkan. Runt omkring Östersjön och i norra Europa fullkomligt bubblar det av nya försvarsinitiativ. Nato har sedan 2014 ökat sin närvaro i regionen. Under ledning av USA, Storbritannien, Kanada och Tyskland finns numera roterande Nato-bataljoner i Polen, Estland, Lettland och Litauen. Såväl antalet soldater som övningar har ökat. Sedan 2014 har också två nya Nato-ackrediterade "Centres of excellence (CoE)" dykt upp i regionen: "Stratcom" i Riga som fokuserar på strategisk kommunikation och bekämpandet av desinformation, och "Hybrid CoE" i Helsingfors som är inriktat på hybrida hot. Vid sidan av Nato har åtta nordeuropeiska länder anslutit sig till den brittiskledda specialstyrkan "Joint Expeditionary Force" (JEF). Tillsammans med Storbritannien har sedan starten 2015 Danmark, Estland, Lettland, Litauen, Norge och Nederländerna anslutit sig. Sverige och Finland blev medlemmar 2017.

Att det sjuder av aktivitet på försvarsområdet kring Östersjön är först och främst ett resultat av den försmärrade säkerhetssituation som Rysslands agerande skapat. Men på sista tiden bör ytterligare en faktor beaktas i analysen av (o)säkerhetssituationen kring Östersjön. Sedan Donald Trump tillträdde som amerikansk president har det uppstått tydliga frågetecken kring USA:s säkerhetsåtaganden gentemot Europa och USA:s allierade.

TVETYDIGT USA?

Den amerikanska presidentadministrationens europeiska försvar- och säkerhetspolitik kan tolkas på olika sätt. Å ena sidan: ser man till vad USA faktiskt gjort under Trump torde det inte finnas någon anledning att ifrågasätta landets säkerhetsengagemang för Europa. Den amerikanska försvarsbudgeten för försvaret av Europa har mer än fyrdubblats under Trumps första år vid makten: från 789 miljoner 2016 till 3,4 miljarder USD 2017. Under 2018 växte budgetposten ytterligare och uppgick till hela 4,7 miljarder USD. Budgetökningarna märks av i form av ökad militär närvaro på kontinenten: numer befinner sig konstant en brigad på roterande basis längs med Natos östra flank. Därtill leds bataljonen i Polen, som syftar till att stärka Natos närvaro i Östersjöregionen, av USA – som bidrar med 800 soldater på plats. Sett till faktiska åtgärder har därmed ingenting inträffat som skulle tyda på att USA minskar sitt säkerhetsåtaganden gentemot Europa. Tvärtom, all handling tyder på det motsatta.

Å andra sidan går det inte att bortse från den osäkerhet som Donald Trumps person och uttalanden skapar. Ett axplock av den amerikanske presidentens sentida utspel: Trump har uttryckt att han inte ser någon anledning att misstro Vladimir Putin om att Ryssland

inte skulle ha blandat sig i det amerikanska presidentvalet (ett uttalande han i efterhand tvingades dra tillbaka med förklaringen att ha egentligen sagt någonting helt annat), antytt att USA kan komma att lämna Nato och ifrågasatt varför USA ska försvara små, allierade länder som Montenegro. Det är ofrånkomligt att presidentens beteende skapar osäkerhet kring vilken säkerhetspolitik USA egentligen står för, samt vad landet skulle göra i ett scenario där en allierad i exempelvis Östersjöregionen hamnar i en kris- eller konfliktsituation.

OSÄKERHET KRÄVER HANDLING

Det lapptäcke av försvars- och säkerhetspolitiska samarbeten som håller på att bildas i vårt närområde är ett resultat av denna dubbla osäkerhet. I en sådan situation gör Sverige och Finland klokt i att stärka sina försvarsförmågor genom samarbeten såväl inom som utanför Nato. Det som återstår är dock att länderna stärker sina egna försvarsförmågor genom satsningar på sina försvarsbudgetar. Detta skulle sannolikt leda till fortsatt frustration och aggressiva utspel från Kreml, men bidrar till att stärka den gemensamma säkerheten i den ansatta Östersjöregionen.

TEXT: KATARINA TRACZ

US Army stridsgrupp i Polen övar.
Foto: US Army photo by Hubert D Delany III

Trafikverket är en av myndigheterna som använder Rakelsystemet och även har Rakelenheter som kan lånas ut till andra myndigheter eller organisationer som så krävs. Rakel var ett av de system som användes flitigt i samband med sommarens omfattande skogsbrandsbekämpningar.

DAGS ATT UTVECKLA NÄSTA GENERATION RAKEL

Radiokommunikationssystemet för effektivare ledning och samverkan (Rakel) har nu varit operativt i drygt tio år. Nu rustar samordningsansvariga myndigheten MSB för att inleda arbetet med nästa generations Rakel (Rakel G2) som planeras vara operativt 2025.

INFÖRANDET AV RAKELSYSTEMET har inom den svenska myndighetsvärlden varit en bitvis stökig resa då systemet till en början upplevdes vara mindre pålitligt och dessutom hade en del barnsjukdomar. Problem som förvärrades av att användarna, framförallt blåljusmyndigheter som räddningstjänster, polis och sjukvården valde att införa systemet internt på olika sätt och med olika tidsspann. Någon räddningstjänst sa också blankt nej till att köpa användarlicenser.

– Det har stundtals varit en trög och turbulent historia då systemet bygger på att alla användarna är inkopplade. Saknas en länk, till exempel en polismyndighet innan det blev en nationell polismyndighet, upplevdes också systemet som opålitligt och bristfälligt då samverkan inte fungerade som det var tänkt, berättar Mats Persson.

Han har varit med under hela resan och arbetar i dag som enhetschef för förvaltning och utveckling av Rakel inom MSB. Han arbetade vid dåvarande Krisberedskapsmyndigheten (KBM) som ledde arbetet med att införa Rakel 2006.

BRISTANDE SAMVERKAN

Bakgrunden till att regeringen fattade beslut om att införa ett ledningssystem för statliga myndigheter och även vissa civila användare var att blåljusmyndigheterna rapporterat om problem med att dåvarande analoga kommunikationssystem inte kunde kommunicera med varandra.

– Det fanns en flora av olika system och bland annat blev detta kritiskt då polisens samband stördes ut under kravallerna i samband med EU-toppmötet i Göteborg 2001, säger Minna Nyman, MSB:s verksamhetschef för Rakelsystemet.

– Det går också att dra en del likheter med införandet av Rakel och hur utvecklingen har skett när det gäller det svenska krisberedskapssystemet. Fortfarande är det frivilligt att ansluta sig till systemet förutom de bevakningsansvariga myndigheter, som regeringen särskilt pekat ut ska använda Rakel, men det blir också mer tydligt att användarna i väsentlig större omfattning vill att alla användare unisont ska följa riktlinjer och meto-

Minna Nyman och Mats Persson ser fram emot att ta fram nästa generation av Rakelsystemet.

FAKTA – RAKEL:

Antal användare: Idag har MSB cirka 74 000 registrerade abonnemang.

Interoperabilitet: Då utbytet med andra länders blåljusmyndigheter, främst i Norden, de senaste åren har intensifierats kommer Rakel från och med i år att kunna användas både i Norge och från 2019 även i Finland.

Kostnad för utbyggnad: Införandet av Rakel kostade skattebetalarna 2,3 miljarder kronor. Några ytterligare medel från staten har inte tillkommit då regeringen beslutat att Rakel ska finansieras via användarnas avgifter.

dik som vi tillhandhåller. Allt för att kunna agera och samverka på ett effektivt sätt, säger Mats Persson.

BEHÖVS MODERNISERAS

Dagens Rakel behöver moderniseras och till viss del helt bytas ut då teknisk utrustning som systemlösning med så kallad Tetrastandard närmar sig slutet av sin tekniska livslängd.

– Visserligen är Tetrastandarden väl utbredd inom många länders räddningstjänster och polisorganisationer. Tetra är primärt utvecklad för talkommunikation och har inte vidareutvecklats så att den kan möta nya behov av datakapacitet som våra användare har, säger Minna Nyman.

Ett exempel är polisens behov av att kunna överföra och behandla digital data som filmer från kroppskameror. Något som dagens Rakel inte kan hantera:

– Det går att skicka data via systemet men det tar för lång tid. Samma sak gäller om en stab i samband med en större insats vill titta på film i realtid från till exempel en drönare, tillägger Mats Persson.

REGERINGSBESLUT I HÖST?

Arbetet med att inleda utvecklingen av nästa generation brådskar och MSB hoppas på ett beslut från regeringen redan under hösten.

Redan nu har MSB tagit fram en prototyp på en mobil basstation som kan transporteras på ett mindre släp eller med helikopter:

– Den lösning vi har idag är visserligen mobil men basstationen finns i en stor container och tar lång tid att frakta. Vi arbetar med att ta fram en mindre lösning som ändå kan lösa merparten av en basstations kapacitet och kan vara på plats i hela landet inom loppet av ett dygn, säger Mats Persson.

Ur ett militärt perspektiv är Rakel det enda sambands-systemet som kan användas för att samverka med civila myndigheter. Något som varit mycket viktigt bland annat i samband med sommarens omfattande skogsbrandsinsatser i Dalarna och Hälsingland.

En annan nyhet är också att bristen på kommunikation mellan flygande enheter och markpersonal via Rakel nu håller på att byggas bort. Från och med i år ska det finnas full täckning med Rakel från Dalälven och söderut för att kommunicera via Rakel med flyg, främst helikoptrar.

– Systemet AGA (Air Ground Air) mellan mark och flyg började vi bygga ut 2011 längs med kusterna och större städer. Det är flera gånger som behovet mellan flyg och markpersonal påtalats i samband med olika utvärderingar av större insatser. Därför har vi använt en del av intäkterna från användarna till att bygga ut flygradiokommunikation via Rakel från Dalarnas och söderut. Vi ser över möjligheterna att fortsätta utbyggnaden i norra delen av landet, säger Minna Nyman.

TEXT OCH FOTO:
STEFAN BRATT

Nästa generations Rakel (Rakel G2) planeras att vara operativ 2025.

A portrait of Hanna Linderstål, a woman with blonde hair and glasses, wearing a dark jacket over a light-colored top. She is looking slightly to the side with a neutral expression.

HANNA LINDERSTÅL

– FRIVILLIG CYBERHOTSEXPERT

Hanna Linderstål är ett känt namn inom området informationssäkerhet. Foto: Beata Hansson

HANNA LINDERSTÅL var flygplansteknikern som inte kunde få nog av teknik. En teknik som dessutom är extremt beroende av säkra analyser. Hon har alltid varit omvärldsintresserad och driver sedan ett par år tillbaka ett företag i informationssäkerhetsbranschen.

Hon är även en frivilligkämp i Psyopsförbundet. Inte minst informationsmässigt. Hon är en flitig föreläsare där mycket handlar om att problematisera vår tilltro till tekniken och illasinnade krafter.

RISK- OCH KRISFRÅGOR

Risk- och krisfrågor har funnits på hennes bord sedan 1998. Det har varit en resa som kantats av teknik, säkerhetstänk och utbildningar. Med åren har hon anammat stämpeln säkerhetsspecialist.

– Under min tid i branschen har jag inte kunnat undgå att notera alla luckor av okunskap som bildats i spåren av ökat internetberoende. Det skrämmer mig att så få beslutsfattare tar cyberhotet på allvar. Jag har ofta kallats för "konspirationsteoretiker", eller som det ofta kallas när det gäller kvinnor, "ängslig", och det är jag kanske också. Men det är vår affärsidé. Att upptäcka faror innan andra sett dem.

Hennes företag Earhart business protection agency har fått sitt namn efter den amerikanska kvinnliga piloten Amelia Earhart.

– Hon föddes på slutet av 1800-talet i Kansas och blev berömd genom sina djärva långflygningar.

SYMBOL FÖR KVINNOR OCH MOD

En idol och en symbol för kvinnor och mod. Men även för flyget, där rutinerna för säkerhet har fostrat Hanna Linderstål.

– Ibland finns det helt enkelt inte marginaler för fel eller osäkerhet, vare sig inom flyget eller samhället i övrigt.

Förutom ett engagemang i Criscoms basorganisation är hon dessutom vice ordförande i Psyopsförbundet. Hur hinner hon med en kalender som alltid verkar full.

– Vi lever i en fri demokrati där du och jag har möjlighet att vara med att påverka och bidra till samhället. Försvarsutbildarna är en av många möjliga vägar att

engagera sig, jag har andra vänner som arbetar ideellt inom någon NGO (Non Governmental Organisation) eller som frivillig inom polisen. Själv har jag valt Försvarsutbildarna. Det ger mig mer kunskap, nätverk och tillfredsställelsen att bidra och dela med mig.

Hannas första kontakt med Försvarsutbildarna var i början av 90-talet. Hon deltog i en tre veckors sommarkurs genom FVRF på F10. Och det var det roligaste hon gjort.

– Sommarkurserna var en smart strategi, för även om alla inte blev officerare så har vi med oss kunskap, förståelse och en bild av något vi varit en del av och som vi uppskattade. Där och då bestämde jag mig för att jag ville arbeta inom Försvarsmakten. Åren som tonåring deltog jag i fler sommarkurser, jag var också kursledare och genomförde ett antal sommarkurser både på F10 och F16. Genom Försvarsutbildarna och FVRF fick jag ledarskap och kunskap om Försvarsmakten. Jag fick lära mig stabsarbete och jag fick många vänner för livet.

SVERIGE ÄR ETT TEKNIKKRAMANDE LAND

Företaget hon driver består till fyra femtedelar av kvinnor. Kompetenserna är tunga. Forskare, cyberhottsexperten och analytiker.

– Trots att Sverige är ett teknikkramande land och ligger i framkant på många sätt, är vi fortfarande lite för artiga. Vi frågar inte alltid vad en främmande person gör i våra lokaler, för vi vill inte vara ohysade. Och vi hyser ofta en ganska naiv tilltro till tekniska hjälpmedel.

Om det finns någon nackdel med Hanna Linderståls framtoning så är det att hon har ett utseende som får henne att se väldigt ung och närmast oskuldsskall ut. Hon skrattar.

– Det brukar ge sig när jag väl fått öppna munnen i styrelserummen.

Jag tror dock att hon även har en icke könsbunden fördel. Hon har ett avväpnande sätt när hon pratar. Hon skriver inte någon på näsan. Men framförallt. Hon brinner för sin sak.

TEXT: BEATA HANSSON

KOMBATTANTUTBILDNING

Täthetsprov av skyddsmask med tårgasfackla. Foto: Jörgen Öberg

FÖRSVARsutbildarna Skaraborg har på uppdrag av Skaraborgs regemente genomfört en tredagars kombattantutbildning för civilanställd personal som krigsplacerats i regementets organisation. Eftersom denna personal vid övning eller mobilisering tillhör Försvarsmakten och bär uniform måste samtliga vara utbildade i det regelverk som kallas Folkrätt och soldatregler.

Kursen innehöll dessutom utbildningspass i uniformsbestämmelser, grundläggande exercis, Försvarsmaktens värdegrund och fysiskt stridsvärde. Ett utbildningsblock med tillpassningskontroll av skyddsmask efter inledande teori var huvudmomentet dag 2. Den avslutande dagen hölls ett längre sammanhängande utbildningsblock med åtgärder för att omhänderta skadad.

Under kursen deltog tio elever. Några var tekniker vid Försvarsmaktens telekommunikations- och informationssystemförband, några var HR-specialister, och därutöver fanns det bland annat en hälsopedagog, en ekonom samt en serviceman bland deltagarna. Överlag var deltagarna mycket nöjda med kursens utformning.

Kurschef var Jörgen Öberg och han genomförde kursen tillsammans med Jan-Owe Nilsson och specialinstruktörerna Nalle Johansson och Pär Jacobsson.

TEXT: JÖRGEN ÖBERG

ARMÉKURS UNGDOM

FÖRSVARsutbildarna Skaraborg har genomfört veckokursen Armékurs ungdom. I kursen deltog 33 ungdomar från olika delar av landet. Kurschef var Magnus Lundell från Skaraborgsförbundet och kommendant Bengt Andersson från samma förbund. Anställda gruppchefer från Trängregementet, K3 och P 4 borgade för en allsidigt informativ vecka om flertalet av arméns olika verksamhetsgrenar och yrken. Studiebesök varvades med information och prova-på-övningar. Information om GU-F, Hemvärnet och specialistutbildningar för Hemvärnet lämnades.

Anhöriga gavs möjlighet att följa verksamheterna under en dag.

Regionale utbildningsledaren, Ulf Hammarlund, sammanfattar kursen enligt följande: "Kursen är ett bra exempel på den planerade regionaliseringen. Försvarsutbildarna Skaraborg har planerat hela kursen med egna instruktörer och funktionärer. Förbundet har fått stöd från Försvarsmakten och kansliet".

Chefen Skaraborgsregemente, tillika förbundsordförande, Bengt Alexandersson besökte kursen.

TEXT: HANS INGBERT

Livet som fallskärmsjägare testas vid besöket på K3. Foto: Magnus Lundell

VÄDDÖ VÄRD FÖR SPÄCKAD SOMMARVECKA

SUMMER CAMP PÅ VÄDDÖ genomfördes under vecka 31 med ett 70-tal deltagare plus instruktörer. Under veckan fick deltagarna bl a en genomgång av Försvarsmaktens värdegrund samt genomförde överlevnads-, skytte (luftgevär och luftpistol)-, sjukvårds-, sambands- och CBRN-moment. För överlevnadsmomentet ansvarade den rutinerade Harry Sepp som livfullt förklarade hur man ska klarar sig i en överlevnadssituation.

Under onsdagen genomförde chefen för högkvarterets frivilligavdelning, Stefan Hallén, ett uppskattat besök vid kursen. Han fick då tillfälle att både följa övningsmomenten och prata med kursdeltagarna och instruktörerna.

Utöver momenten som nämnts ovan genomfördes bl a fem-kamp, en förevisning av polishelikopter och polisens nya drönare samt ett uppträdande av försvarets fältartister.

TEXT OCH FOTO: ANDERS GUSTAFSSON

Få kan som Harry Sepp förklara hur man överlever i svåra situationer.

ERFARENHETER FRÅN EN KRISKOMMINIKATÖR

JAG STÄLLDE NÅGRA FRÅGOR till Marielle Korend Larsson från Criscom som var kommunikationsansvarig för länsstyrelsen i Gävleborg, på plats i Färila, Ljusdals kommun.

Berätta kort om vad ni gjorde.

– Som funktionsansvarig deltog jag på alla möten för att säkerställa att alla behov uppfylldes. Till min hjälp hade jag otroligt kompetenta och engagerade kommunikatörer från ett flertal länsstyrelser och frivilliga. För god samverkan och avstämning satt Ljusdals kommuns kommunikatörer hos oss några timmar per dag vilket var värdefullt.

– Vi publicerade på webbplatser och sociala medier, gjorde omvärldsbevakning och mediaanalys, arrangerade ett antal presskonferenser per dag och mötte medias önskemål om intervjuer däremellan.

Vad tar du med dig för erfarenheter?

– Det här är en unik händelse på många sätt. Trots pressen och ansvaret för 700 hårt arbetande personer i riskområde, fanns det en omtanke om varandra och vi arbetade effektivt och pragmatiskt. Alla brydde sig om

varandra, även de internationella medarbetarna, på ett sätt jag aldrig upplevt tidigare.

– Det här är ett av de bästa yrkesmässiga beslut jag tagit. Dels att få nyttja de erfarenheter jag samlat på mig av krishantering under alla år och omsätta dem i handling. Och dels att få testat mig själv i den här miljön och under sådana här förhållanden. Det är oerhört värdefullt för mig att få ha mött så många kompetenta människor.

Hur kan frivilliga nyttjats ännu bättre vid kommande insatser?

– Det bör finnas färdiga avtal klart mellan myndigheter och organisationer, vem som gör vad och en uppsättning datorer med tillgång till rätt system för frivilliga att nyttja. Det kostade oss onödiga dagar. Det är också viktigt att uppdragsgivaren definierar uppdraget och att förbunden säkerställer kompetensen för det.

– Jag ser fram emot att bidra till utvärderingar och utvecklandet av idéer för framtida krishändelser.

TEXT: KATJA LUNDGREN

Marielle Korend Larsson. Foto: Kjell Carli

FÄLTARTISTERNA GAV GLÄDJE I FÄRILA

MIA LÖFGREN och Fältartisterna, ett försvarsutbildarförbund, spelade i brandutsatta Färila. Det var en spelning som uppskattades av alla brandmän och frivilliga som var med. Ni jobbar oftast med Försvarsmakten, varför gjorde ni en spelning i Färila?

– Vid en sådan här kris på hemmaplan så ville vi naturligtvis erbjuda våra tjänster, säger Mia Löfgren.

Fältartisterna är en del av den personalvård som erbjudits soldater sedan andra världskrigets beredskapsår. Nu spelar också Fältartisterna under civila kriser, och skogsbränderna under sommaren har inneburit flera stora kriser.

Vad hoppas ni att en spelning ska ge?

– En spelning ger tid till reflektion och återhämtning för alla som lyssnade. Då har vi lyckats.

Vilka låtar spelade ni?

– Vi spelade många låtar, vi hade cirka 1.5 timmes speltid.

Men för att nämna några, Ledmotivet till "Top Gun", medan två helikoptrar susade över träden och spelplanen så att vi fick tacka dem med, I en annan del av världen, Halo, Don't stop believing, Piece of my heart, Hey Jude.

Hur togs ni emot av publiken?

– Med mycket glädje men också en del tårar, även från oss Fältartister. Allt var magiskt och känslan av

hur stark gemenskapen och samhörigheten mellan de människor som arbetat tillsammans under dessa kritiska veckor, visade sig verkligen. Vilken kraft vi människor kan skapa tillsammans, säger Mia Löfgren.

TEXT: PER LUNQE

Fältartisterna berörde i Färila. Foto: Jesper Tengroth / Försvarsmakten

DET HÄNDER I FÖRBUNDEN

10/10-15/12

REGION SYD

Aktivitet	Datum	Plats	Arrangerande förbund
Försvarsinformation	10 okt	Lysekil	Bohuslän-Dal
Military Weekend	12-14 okt	Eksjö	Norra Småland
Försvarsforum	15 okt	Göteborg	Göteborg
Grundläggande soldatutbildning för frivilliga (GU-F)	20 okt-02 nov	Halmstad	Halland
Föreläsning – svenskt luftvärn, patriot	23 okt	Kviberg	Göteborg
Rookieweekend/ vapentjänst (ungdom)	19-21 okt	Skredsvik	Bohuslän-Dal
Rekryteringsdag	24 okt	Helsingborg	Skåne
Pistolskytte	25 okt	Helsingborg	Skåne
För din säkerhet!	06 nov	Helsingborg	Skåne
Försvarsforum	07 nov	Halmstad	Halland
Military Weekend	09-11 nov	Halmstad	Halland
Totalförsvarsinformation – grundkurs	09-11 nov	Skövde	Skaraborg
Personligt stridsvärde i fält	09-11 nov	Eksjö	Norra Småland
Försvarsmaktens värdegrund	13 nov	Kviberg	Göteborg
Höstövning (ungdom)	16-18 nov	Skredsvik	Bohuslän-Dal
Military Weekend	16-18 nov	Karlskrona	Blekinge
Ungdomsövning	16-18 nov	Halmstad	Halland
Ungdomsövning	16-18 nov	Eksjö	Norra Småland
För din säkerhet!	17 nov	Höllviken	Skåne
Military Weekend	23-25 nov	Revingehed	Skåne
Military Weekend – tema fältkock	23-25 nov	Göteborg	Göteborg
Military Weekend	23-25 nov	Skredsvik	Bohuslän-Dal
Soldatprov	02 dec	Göteborg	Göteborg
Military Weekend	07-09 dec	Göteborg	Älvsborg
Ungdomsövning	07-09 dec	Eksjö	Norra Småland
Julavslutning (ungdom)	08 dec	Skredsvik	Bohuslän-Dal
Ungdomsövning	14-16 dec	Halmstad	Halland

REGION MITT

Aktivitet	Datum	Plats	Arrangerande förbund
Sjukvårdstjänst (ungdom)	11 okt	Uppsala	Uppland
För din säkerhet!	16 okt	Huddinge	Stockholm Södermanland
Verksamhetssäkerhet	27-28 okt	Strängnäs	Stockholm Södermanland

fort. REGION MITT

Aktivitet	Datum	Plats	Arrangerande förbund
Höstkurs (ungdom)	19-21 okt	Strängnäs	Stockholm Södermanland
Military Weekend	19-21 okt	Livgardet	Stockholm Södermanland
För din säkerhet!	06 nov	Huddinge	Stockholm
Military Weekend	09-11 nov	Gävle	Gävleborg
Exercis (ungdom)	15 nov	Uppsala	Uppland
Försvarsforum med paneldebatt	15 nov	Strängnäs	Stockholm Södermanland
Totalförsvarskväll	18 okt	Västerås	Västmanland
Utbildningskontroll (ungdom)	23 nov	Veckholm	Uppland
CBRN (ungdom)	29 nov	Uppsala	Uppland
Military Weekend	07-09 dec	Livgardet	Stockholm Södermanland
Ungdomsledarkurs	07-09 dec	Strängnäs	Stockholm Södermanland
Årsavslutning (ungdom)	14 dec	Uppsala	Uppland

REGION NORR

Aktivitet	Datum	Plats	Arrangerande förbund
Military Weekend	12-14 okt	Arvidsjaur	Västerbotten
Försvarsinformation	21 okt	Luleå	Norrbottnen
Grundläggande soldatutbildning för frivilliga (GU-F)	10-23 nov	Umeå	Västerbotten
Totalförsvarsinformation – grundkurs	23-25 nov	Umeå	Västerbotten

RIKSTÄCKANDE FÖRBUND

Aktivitet	Datum	Plats	Arrangerande förbund
Ungdomsövning	30 okt	Livgardet	Luftvärnsförbundet
Ungdomsövning	06 nov	Norrtälje	Luftvärnsförbundet
Ungdomsövning	09-11 nov	Väddö	Luftvärnsförbundet
Ungdomsövning	08 dec	Norrtälje	Luftvärnsförbundet
Försvarsinformation om Ryssland och lufthot	okt-dec	Stockholm	Luftvärnsförbundet

POSTTIDNING

B

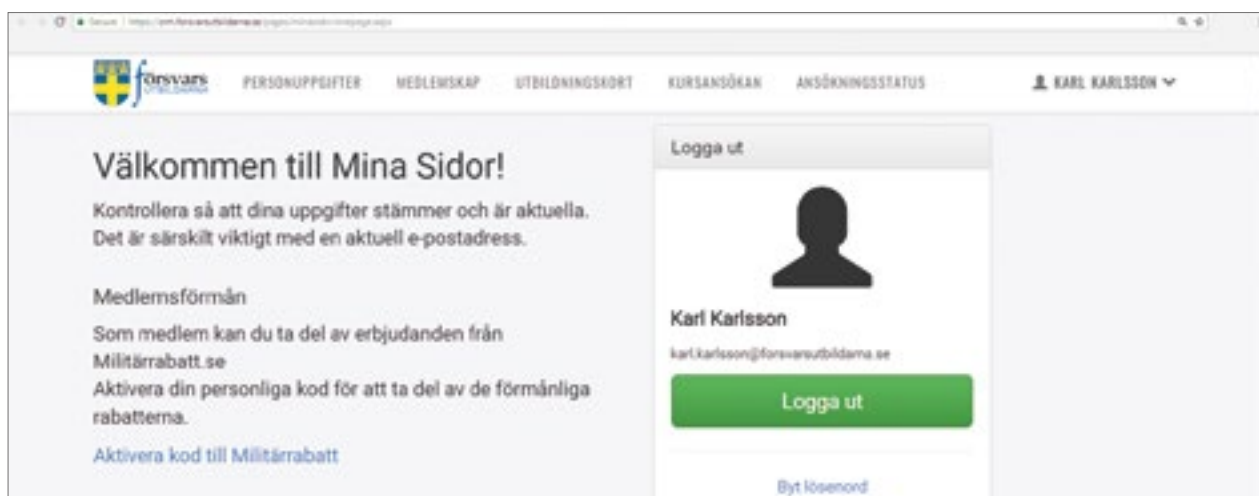
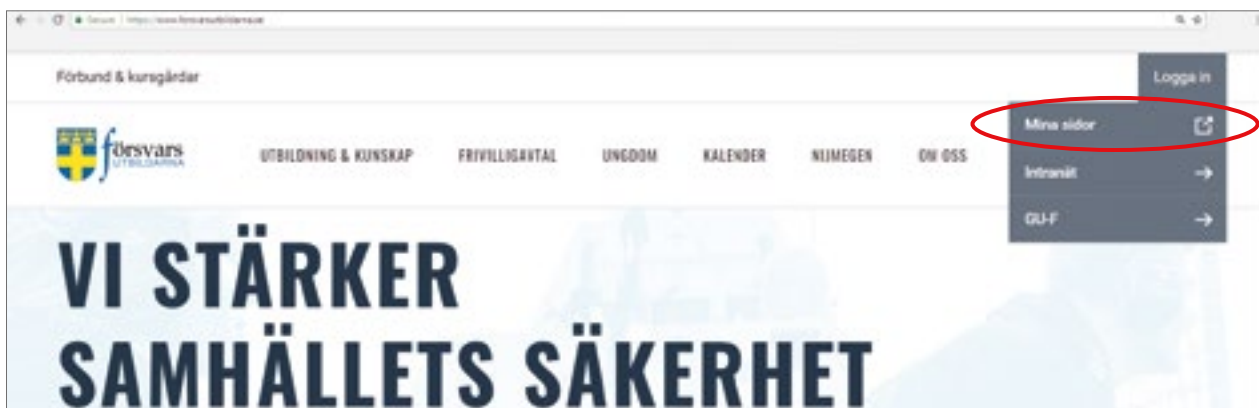
VI SAKNAR DIG!

För att ta del av våra inbjudningar, kursutskick, Militärrabatt mm krävs det att vi har din e-postadress registrerad i vårt medlemsregister.

Har du ingen e-postadress registrerad hos oss kan du SMS:a ditt personnummer och din e-postadress till 070-216 46 74 eller skicka ett mejl till info@forsvarsutbildarna.se så lägger vi in uppgiften i vårt register inom två dygn. Du kan då ta del av våra utskick och erbjudanden samt logga in via Mina sidor och söka kurser.

Mina sidor är en medlemsportal där du själv kan hantera dina personuppgifter, medlemskap samt söka utbildningar.

Du loggar in via direktlänken www.forsvarsutbildarna.se/mina-sidor

Anmäl ändrad
adress!

Har du flyttat eller ska du byta adress? Se till att du får ditt nummer av Forsvarsutbildarna utan avbrott!
Gå in på www.forsvarsutbildarna.se – leta upp "Min medlemssida" och gör dina ändringar direkt på hemsidan.

